

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

SPOLUPRÁCE MATEŘSKÉ ŠKOLY A ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Cooperation of Kindergarden and Elementary School

Bakalářská práce

Autor: Iveta Srbková

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Marta Franclová

Datum odevzdání: 30. 3. 2008

Anotace

V bakalářské práci se zabýváme předškolním a primárním vzděláváním. Zaměřujeme se na spolupráci těchto dvou institucí a její výhody.

Práce je rozdělena do dvou částí. V teoretické části se zabýváme problematikou předškolního vzdělávání a připravenosti dítěte na vstup do školy. Dále zde uvádíme specifika předškolního vzdělávání a poté primárního vzdělávání.

V praktické části této bakalářské práce bude popsáno vlastní pojetí spolupráce se základní školou mateřské školy, ve které pracuji jako učitelka, dále jsou navrženy další možnosti spolupráce, zejména v oblasti zahájení školní docházky a je nastíněna problematika spolupráce a předávání informací o jednotlivých dětech mezi mateřskou školou a základní školou.

In this bachelor work we are dealing with pre-school and primary education. We are focusing on cooperation of these two subjects and advantages of this cooperation.

This work is separated into two parts. In the theoretical part we are dealing with questions of pre-school education and child readiness for school attendance. Below we mention specifics of pre-school education and then primary education.

In the practical part of this bachelor work I describe my own concept of cooperation between primary school and infant school, where I work as a teacher. Below there are designed other possibilities of cooperation, especially in the area of start of school attendance and there is mentioned the problematic of cooperation and information transfer between infant school and primary school which refers to individual children.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: “Spolupráce mateřské školy a základní školy“ vypracovala samostatně a použila pouze uvedené literatury.

V Českých Budějovicích

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Dne

.....

Chtěla bych poděkovat za ochotu PhDr Martě Franclové. A dále bych poděkovala mateřským a základním školám, které mi umožnily provést výzkum pro mou bakalářskou práci.

Děkuji

OBSAH:

I. Teoretická část

ÚVOD.....	7
1. Psychologická charakteristika předškolního a mladšího školního věku.....	8
1.1. Předškolní věk.....	8
1.2. Mladší školní věk.....	9
2. Vstup dítěte do školy	11
3. Školní zralost a připravenost.....	13
3.1. Školní zralost	13
3.1.1. Tělesná zralost :	13
3.1.2. Psychická připravenost :	13
3.1.3. Sociální zralost :	14
3.1.4. Emoční zralost:	14
3.2. Školní připravenost	14
3.3. Posuzování školní zralosti	15
4. Odklad školní docházky.....	17
4.1. Nejčastější příčiny odkladu školní docházky.....	17
5. Specifika předškolního vzdělávání	20
5.1. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.....	21
5.2. Organizační formy předškolního vzdělávání.....	22
6. Specifika primárního vzdělávání	25
6.1. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání	25
6.2. Organizační formy primárního vzdělávání	28

II. Praktická část

7. Příklady spolupráce v naší mateřské škole	31
8. Návrhy spolupráce MŠ a ZŠ.....	35
8.1. Zápis dětí do základní školy	35
8.2. Děti s odkladem školní docházky	36
8.3. Individuální vzdělávací plán.....	37
8.4. Plán spolupráce se ZŠ	38
8.5. Společné návštěvy.....	39

8.6.	Různé akce a aktivity	41
8.7.	Zahájení a ukončení školního roku	43
8.8.	Různé oslavy a slavnosti.....	43
8.9.	Vzájemná výpomoc	44
9.	Riziko a nedostatky spolupráce	45
	ZÁVÉR	46
	Použitá literatura	48
	Seznam příloh	50

ÚVOD

Vstup předškolního dítěte do školy je velkým mezníkem v jeho životě. K jeho překročení mu pomáhá kromě rodiny předškolní výchova, která rodinnou výchovu doplňuje. Mateřská škola dává dítěti velký prostor pro sebevyjádření, sebehodnocení, získávání kamarádů a k vytvoření vrstevnických vztahů, které dítě potřebuje. Připravuje dítě na tu důležitou roli, která ho čeká přechodem na základní školu. Stane se školákem. Získá novou sociální roli, na kterou si bude muset zvyknout a naučit se podle ní chovat.

Vstupem do školy se dítěti změní úplně celý jeho dosavadní život. Do současnosti si pouze hrálo, ale nyní si musí zvyknout na přicházející povinnosti. Kromě hraní bude muset část dne věnovat přípravě do školy a tomu přizpůsobit svůj denní režim. Dítě si při vstupu do školy musí zvyknout na spousty nových věcí jako nové prostředí, nová paní učitelka, noví spolužáci a nový režim dne. Nebude to však velká změna jen pro něho, ale pro celou rodinu. Zvláště pro rodiče, kteří budou muset s dítětem strávit více času nad školními povinnostmi, a proto budou muset změnit denní režim rodiny. První třída je velice náročná pro malého školáka. Učí se zde všemu základnímu, co bude používat po celý život.

Uvědomuji si, jak je pro počáteční úspěšnost v první třídě základní školy důležitý bezproblémový přechod dítěte do ní. Proto se má bakalářská práce bude zabývat problematikou spolupráce mateřské školy se základní školou. Mateřská škola pomáhá dítěti zvládnout tento důležitý mezník v životě dítěte po stránce rozvoje osobnosti dítěte, ale i po stránce bezproblémové adaptace dítěte na nové prostředí. Tomu velice prospěšně pomáhá vzájemná spolupráce mezi mateřskou školou a základní školou, kterou mohou dítěti přiblížit nové prostředí základní školy natolik, že dítě přichází na známá místa a proces adaptace se usnadní.

I. Teoretická část

1. Psychologická charakteristika předškolního a mladšího školního věku

1.1. Předškolní věk

Období předškoláka je jedním z nejdůležitějších pro jeho správný, jak tělesný, tak psychický vývoj. Trvá přibližně od 3 do 6 – 7 let. Konec není určen fyzickým věkem, ale sociálně, to znamená, nástupem dítěte do základní školy.

Předškolní věk J. Langmeier nazývá „věkem mateřské školy“, ale musím podotknout, že mateřská škola pouze doplňuje rodinnou výchovu a ne všechny děti navštěvují předškolní zařízení, i když je předškolní docházka doporučena pro děti před vstupem do školy.

O předškolním období píše J. Langmeier, D. Krejčířová (2006) a M. Vágnerová (2005): Motorický vývoj bychom mohli označit jako stálé zdokonalování, zlepšení pohybové koordinace, větší hbitost a eleganci pohybů. Předškolní věk je charakteristický začínajícím rozlišováním vztahu ke světu. V poznávání světa dítěti pomáhá jeho představivost, a to ve fázi fantazijního zpracování informací a intuitivního uvažování, které ještě není řízeno logikou. Myšlení těchto dětí je charakterizováno egocentризmem, ulpíváním na zjevných znacích a magičností. Dítě interpretuje realitu tak, aby pro něj byla srozumitelná a přijatelná, i když si někdy napomáhá zkreslením či vyloučením některých informací. Tímto způsobem uspokojuje svou potřebu jistoty orientace. Úroveň myšlení ovlivňuje i způsob verbálního vyjadřování a zpracování takto prezentovaných informací. Postupně se diferencuje egocentrická řeč, která slouží jako prostředek uvažování či autoregulace. Kresba se stává významnou neverbální formou, která se od magičnosti a fantazijního způsobu zpracování začíná přiklánět k realistickému pojetí. Důležitou roli hraje symbolická hra, která dítěti umožňuje zvládnout problémové situace přijatelným způsobem. Rozvíjí se porozumění prostoru, času a počtu. Ale i nadále je tato orientace v těchto oblastech ovlivňována omezenou schopností abstrakce. Stále se zlepšují všechny složky paměti. Rozvoj epizodické paměti pozitivně ovlivňuje schopnost zformulovat vlastní zážitky verbálně.

V emočním vývoji a socializaci je důležitý rozvoj emoční inteligence, porozumění vlastním i komplexnějším emocím a citovým vyjádřením jiných lidí. Předškolní dítě se už nesocializuje pouze v rodině, ale musí se učit přizpůsobovat i v jiném sociálním

prostředí. Významným sociálním mezníkem je zařazení dítěte do mateřské školy. Děti se zde učí správným způsobům chování, především prosociálního a respektujícího jednání. Získávají základní pravidla chování, s nimiž se postupně ztotožňují. Zatím je pro ně důležité především to, jak budou za jejich dodržení oceněny. Děti se identifikují se svými rodiči, kteří jim slouží jako vzory v různých situacích a rolích. V předškolním věku se uvolňuje vázanost na rodinu a dospělé, a proto bývá označováno jako období přípravy na život ve společnosti. Děti si rády hrají s vrstevníky a své kamarády si vybírají podle převažujících společných zájmů a potřeb. Ve vrstevnické skupině dochází k postupné diferenciaci rolí, dítě se zde učí soupeřit i spolupracovat. Sebepojetí dítěte bývá fantazijně zkreslené a ovlivněno převažujícím egocentrismem. A však názory na sebe přijímá od dospělých nekriticky, tak jak mu jsou prezentovány. Součástí dětské identity jsou pozorovatelné charakteristiky, vztahy k lidem, vlastnictví i různé sociální role. Nejvýznamnější pokrok vidíme v diferenciaci role mužské a ženské. Dítě se více identifikuje s rodičem téhož pohlaví a je přesvědčeno o vyšší hodnotě vlastního pohlaví.

1.2. Mladší školní věk

J. Langmeier, D. Krejčířová (2006) píší. Mladší školní věk je většinou označována doba od 6 – 7 let, kdy dítě vstupuje do školy, do 11 – 12 let, kdy začínají první známky pohlavního dospívání. I s průvodními psychickými projevy. Pak už nastupuje období staršího školního věku. Někteří autoři toto členění nepoužívají a nazývají tuto dobu pod jedním názvem školní věk. I tento název má oprávněné opodstatnění, jelikož svět školy skutečně poznamenává rozhodujícím způsobem toto období.

J. Langmeier (1991) uvádí vývoj pohybových i ostatních schopností je závislý na tělesném růstu. Ten je v tomto období rovnoměrný, což se nedá říci před jeho začátkem a ani po jeho konci. Významně a souvisle se po dobu celého období zlepšuje hrubá i jemná motorika. Nápadná je zlepšená koordinace všech pohybů celého těla. S tím souvisí zrůstající zájem o pohybové hry a sportovní výkony. Závisí na tom i zlepšený výkon při učení psaní a kreslení. V této době se též dokončuje osifikace zápěstí.

M. Vágnerová (2006 : 265, 318) píše na počátku školního věku se mění způsob dětského poznávání, rozvíjí se zraková i sluchová percepce.. V myšlení přechází děti do stadia konkrétních logických operací. Sice neustále potřebují být vázány na realitu, ale

už respektují základní zákony logiky. Ubývá poznávací egocentrismus a dítě přestává ulpívat na jednom hledisku. Školák je schopen chápat podstatu určité skutečnosti a nenechá se tak snadno ovlivnit dílčími proměnami, přijímá proměnlivost jako základní vlastnost reality. Schopnost posuzovat skutečnost podle více hledisek a brát v úvahu různé souvislosti a vztahy se projevují ve vztahu sebe sama i jiných lidí. Realistický přístup vede k tomu, že dítě přijímá realitu jako danost a už neuvažuje o jiných možnostech. Znalosti a zkušenosti s poznávacími funkcemi se mění, i když školák ještě nedovede adekvátně se sebehodnotit. Děti v tomto věku dokáží více ovládat pozornost, zvyšuje se kapacita paměti a rozvíjí se paměťové strategie. Jazykové schopnosti se rozvíjí především pod vlivem školy. V závislosti na zrání CNS se zvyšuje emoční inteligence. Též se znatelně rozvíjí sebekontrola a další autoregulační mechanismy volního charakteru.

Ve školním věku je velice důležitý vstup do školy, která připravuje žáčka na jeho další život. Dítě zde přijímá nové sociální role žáka a spolužáka, podle kterých se učí chovat požadovaným způsobem a respektovat určité normy. Též se učí přijímat autoritu učitele, což už trochu zvládá z mateřské školy. Ve škole je posuzováno podle svých výsledků, pozitivní hodnocení nezískává automaticky jako doposud. Spolužáci jsou pro něj rovnocennými partnery, s nimiž se porovnává. Své postavení ve skupině získává pozitivním hodnocením a to i od svých vrstevníků. Příslušnost k rodině je důležitou součástí identity školáka. Rodiče jsou modelem určitého chování i samozřejmým zdrojem jistoty a bezpečí. Vztah se sourozenci je i v této době významným socializačním faktorem. Vstupem do školy se mění postavení dítěte v rodině. Nejprve získává na prestiži, ale pak už záleží na očekávání rodičů. Pro dítě je nejvýhodnější kompletně funkční rodinné zázemí. Pokud se rodina rozpadne, ztrácí dítě možnost získat mnohé potřebné zkušenosti. Mění se i vztah k rodičům. Dítě školního věku je podle L. Kohlbergova dělení ve stádiu konvenční morálky, kdy nabývají na významu normy vrstevnické skupiny, diferencuje se způsob komunikace. Školní věk je fází píle a snaživosti, dítě se vymezuje tím, co dokáže. Rozvíjí se sebepojetí, pohlavní diferenciací je čím dál větší, děti dávají jednoznačnou přednost vrstevníkům stejného pohlaví.

2. Vstup dítěte do školy

Velká změna v životě dítěte začíná vstupem do základní školy. Na tuto změnu připravuje dítě i jeho rodinu předškolní vzdělávání, ale i přes to je vstup do školy značnou zátěží. Dítě, které chodilo do mateřské školy má snazší zapojení do školního kolektivu a podřízení se autoritě cizího člověka, na rozdíl od dětí, které zůstávali doma. Přesto dítě prochází velkou změnou v organizaci školní činnosti. Liší se především způsobem práce učitele stojícího čelem vůči kolektivu, zapojenému do stejné činnosti. Od dětí se očekává, že se dovedou přiměřeně soustředit po celou dobu 45 minut. I když je činnost o hodinu dobře rozvržena, přesto je celá hodina pro šestileté děti dlouhá a klade značné nároky na aktivní pozornost, což do této doby převládala schopnost spontánní pohyblivosti a hravé činnosti.

J. Langmeier (2006 : 104) uvádí „ poměrně rychle se dnes začíná přímo s výukou, která klade značné nároky na rozumovou vyspělost, ale i na přiměřenou pracovní motivaci, zájem, dostatečnou koncentraci a na řadu dalších osobních vlastností. Přitom jsme svědky toho, jak nároky stále stoupají a jsou vlastně stejné na všechny děti, s malým ohledem na jejich schopnosti, osobnostní vlastnosti nebo podmínky rodinného prostředí.“ Toto by se mělo začít v současné době měnit zavedením rámcového vzdělávacího programu, protože vždyť jedním z hlavních principů je podporovat komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu, včetně možnosti jeho vhodného propojování, a předpokládá volbu různých vzdělávacích postupů, odlišných metod, forem výuky a využití všech podpůrných opatření ve shodě s individuálními potřebami žáků.

Každý školský systém určuje věk vstupu dítěte do školy. U nás je povinná docházka stanovena pro děti, které dovršily prvního září věku šesti let. Přitom je výslovně řečeno, že lze vyhovět přání rodičů a zařadit do školy i děti mladší, které dovrší šestý rok věku až v době mezi 1. zářím a 31. prosincem. Tato žádost však musí být doplněna odborným psychologickým vyšetřením. Též lze požádat o odklad školní docházky, i k té rodiče přikládají odborné lékařské a nebo psychologické doporučení.

O Zelinková (2001 : 110) uvádí, že některé děti se po nástupu do školy těžko přizpůsobují školnímu režimu. Objevují se obtíže v soustředění, hravost, obtíže v podřizování se kolektivu a vedení učitele. Baví se, ruší jak přemírou pohybu, tak

stálým vykřikováním, mluvením. Takové chování bývá zdrojem začínajících problémů nejen při výuce, ale i v rodině a v sebehodnocení dítěte. Mohou vzniknout různé neurózy, bolesti břicha, hlavy, dítě odmítá navštěvovat školu, je unavené. Takovéto obtíže mohou být způsobeny nedostatečnou školní zralostí nebo připraveností. Poté, co se začnou objevovat i problémy ve výuce, tak dítě začne zvládat uloženou látku a nebude stačit danému tempu výuky a začne zaostávat za ostatními dětmi. Zaostává buď ve všech předmětech a nebo jen v některých, ale to zanechává v dítěti špatný sebecit, vše se kumuluje a brání úspěšnému postupu a nutí k rozhodování, zda dítě bude pokračovat ve školní docházce, a nebo bude dítě přeloženo zpět do mateřské školy. Tento krok je však možno udělat pouze v prvních měsících školní docházky a ovlivní tím nepříznivě celý další vývoj jeho osobnosti.

3. Školní zralost a připravenost

3.1. Školní zralost

Školní zralost je celková připravenost dítěte ke vstupu do školy. (L. Blatný 1981 : 11) „ Je to takový stupeň ve vývoji, kdy je dítě schopno zvládnout bez zvláštních obtíží společné vyučování ve třídě “ Nejde však jen o pouze zralost tělesnou, ale především o psychickou a sociální. (O. Zelinková 2001 : 110) „ Školní zralost znamená zralost centrální nervové soustavy, která se projevuje odolností vůči zátěži, schopností soustředit se a emoční stabilitou.“ Z toho vyplývá, že školní zralost se vztahuje na funkce, které podléhají biologickému zrání na rozdíl od školní připravenosti, což jsou spíše kompetence, na jejichž rozvoji se podílí větší mírou učení a vnější prostředí.

3.1.1. Tělesná zralost :

Z tělesného hlediska je důležité, aby byl prvňáček přiměřeně velký. Proporce jeho těla by mu měly umožnit všechny činnosti spojené s novými povinnostmi. Dítě by mělo být též odolné vůči nemocem a pokud možno netrpělo dlouhodobým zatížením. Dále řadíme jako jednu ze známek fyzické zralosti výměnu prvních zubů. S růstem souvisí rozvoj obratnosti dítěte. Předškolák, který je zralý pro školu, umí běhat, skákat snožmo i po jedné noze, koordinuje své pohyby při různých pohybových hrách apod. Dítě lépe šetří silami, je schopnější i drobných a přesnějších pohybů, lépe koordinuje automatické i volní pohyby. Také jeho mimika se stává uměřenější a kontrolovanější. Důležitým vývojovým hlediskem je jemná motorická koordinace a vizuomotorická koordinace. Ke školní zralosti též patří i odpovídající psychomotorické tempo..

3.1.2. Psychická připravenost :

Předpokladem školního úspěchu je určitý stupeň intelektuálního vývoje. Dítě má zájem o nové poznatky, úmyslně soustřeďuje pozornost a zapojuje volní složky i do jednotlivých činností. Připravenost ke školní práci v prvních měsících školní docházky ovlivňuje kromě rozumové vyspělosti i dobrá úroveň zrakového a sluchového vnímání a rozlišování. S tím pak souvisí tvorba kvalitních představ a paměťových stop, a co

nejpřesnější vybavování si z paměti. Dítě by mělo být schopné rozeznávat podobné a rozdílné obrázky, tvary, zvuky. Též třídit věci podle různých hledisek. Jako určit pořadí, skládat z jednotlivostí celek a naopak. Nesmíme zapomenout na pravolevou orientaci a orientaci v prostoru. Dítě může dělat chyby, ale jejich počet by se měl neustále zmenšovat. K psychické připravenosti patří též rozvoj slovní zásoby, která by měla být přibližně 3000 – 5000 slov. Tato slova by mělo dítě nejen chápat a rozumět jim, ale umět se jimi i vyjadřovat. A aby dítě při psaní zbytečně nechybovalo, mělo by správně vyslovovat všechny hlásky.

3.1.3. Sociální zralost :

Dítě, které má nastoupit do školy, se musí umět na určitou dobu odloučit od rodiny. Mělo by být připraveno převzít na sebe roli školáka, což znamená, že je schopno zapojit se do školní práce, plnit pokyny učitele a spolupracovat ve skupině. (Kucharská, A. 2004 : 86). Přitom dokáže rozlišovat různé role a diferencovat chování, které je s nimi spojeno. Dovede respektovat běžné normy chování, respektive i hodnotový systém, z něhož vychází. Tyto normy dítě převážně získává v rodině

3.1.4. Emoční zralost:

Dítě by mělo být schopno odložit atraktivní hru a začít s plněním úkolů podle pokynů učitele. Mělo by být odolným k frustracím a mít schopnost přijmouti případný neúspěch (Šikulová, R. 2006).

3.2. Školní připravenost

Školní připravenost (způsobilost) obsahuje úroveň předškolní přípravy z hlediska schopností, vlivu prostředí a výchovy. V některé literatuře bývá tato připravenost dělena na oblasti zralost pro čtení, zralost pro psaní a podobně. Souhrnně však lze říci, že schopnosti a dovednosti, které jsou ukazateli zralosti pro osvojování té či jiné dovednosti se překrývají. J. Langmeier (2006) ještě uvádí, že dítě připravené na vstup

do školy musí být emočně připraveno a motivováno. Má mít kladný vztah ke škole, k učební látce a mít pozitivní vztah k učiteli i spolužákům.

3.3. Posuzování školní zralosti

Pro posuzování školní zralosti byla vypracována řada testů Nejvíce užívaný je „Test školní zralosti“, který byl v roce 1964 vytvořen J. Jiráskem. (viz. Příloha č. 1) Test vznikl modifikací testu Artura Kerna. Test je časově nenáročný a má význam především orientační a depistážní.

- Obsahuje:
1. kresbu lidské postavy
 2. obkreslování věty
 - 3 .kopírování určitého počtu teček s daným rozmístěním

Úkoly tohoto orientačního grafického testu školní zralosti zjišťují koordinaci zraku a pohybu ruky a vyspělost jemné motoriky, povšechnou mentální úroveň, schopnost soustředit se na úkol a dokončit ho. Koná – li test současně několik dětí, zjistí se i ovladatelnost dítěte na dálku.

Dalším Jiráskovým testem je tzv. Orientační test pro verbální myšlení (viz. Příloha č. 2), který obsahuje dvacet úkolů. Úkoly se skládají z jednoduchých otázek na které dítě odpovídá.

Další možností jak zjišťovat školní zralost je „Pozorovací schéma na posuzování školní způsobilost“ od O. Kondáše, který vydala Psychodiagnostika Bratislava v roce 1984 (viz. Příloha č. 3). Tento materiál je přehledný a slouží k orientaci pedagogů, kteří si na základě výsledků mohou vypracovat individuální program. Pozorovací schéma se skládá z těchto bodů:

- Řeč: výslovnost, komunikace, reprodukce obsahu, vyjadřovací schopnosti
- Činnost a hra: vztah k nim a zájem o ně, osvojování nové činnosti
- Motorika: ovládání pohybové aktivity, zručnost, obratnost
- Grafomotorika
- Sociabilita
- Zvládnutí prvků sebeobsluhy
- Emocionalita

- Chování: samostatnost, aktivita, hravost, disciplinovanost, přizpůsobivost

Mezi další možnosti patří například zkouška znalostí předškolních dětí (viz. Příloha č.4) od Matějčka a Vágnerové, kde zjišťují rozumové schopnosti a míru jejich uplatnění. Tyto orientační testy samy o sobě rozhodně nestačí, slouží pouze k pomoci učitelek. K posouzení školní zralosti je třeba vycházet ze všech předpokladů pro vstup do školy a k tomu je zapotřebí odborné psychologické vyšetření.

4. Odklad školní docházky

Jak už jsem se zmínila, tak míra nároků na malé prvňáčky je hned od počátku školní docházky velmi vysoká. Na děti jsou kladeny velké nároky na rozumovou vyspělost, ale i na přiměřenou pracovní motivaci, zájem, dostatečnou koncentraci a na řadu dalších osobnostních vlastností. Touto otázkou se zabývá R. Šikulová (2006 : 126), která zastává názor, že při vstupu do školy je na děti brán malý ohled na jejich schopnosti, osobní vlastnosti nebo podmínky rodinného prostředí. V tom vidí důvod, proč velký počet dětí vykazuje po nějakou dobu po vstupu do školy různé projevované známky nepřizpůsobení, jako například špatně se podřizují kolektivnímu vedení, nevydrží se soustředit na vyučování, stále si musí s něčím hrát, nevydrží klidně sedět apod. U takových to dětí se dříve nebo později objeví potíže ve výuce, které snižují sebevědomí dítěte a brání úspěšnému postupu. Aby se tomuto zabránilo, dostávají nezralé děti odklad školní docházky, který

4.1. Nejčastější příčiny odkladu školní docházky

Nejčastější příčiny odkladu školní docházky bych rozdělila do oblasti fyzické, psychické, sociální a pracovní nepřipravenosti.

Ze somatického hlediska dítě není dostatečně zralé pokud je neobratné, často nemocné, neumí běhat, skákat snožmo ani po jedné noze, nekoordinuje dostatečně své pohyby při různých pohybových hrách apod. Jemná motorika je nedostatečně zralá, dítě špatně drží tužku, není ještě vyhraněna lateralita.

Z psychologické připravenosti dítě není zralé, když nerozliší tvary od sebe, nedovede se podepsat, nerozlišuje analýzu a syntézu slov. Špatně mluví – trpí dětskou patlavostí. Tolerují se hlásky r a ř, ale u dalších písmen se doporučuje odklad, protože dítě pak má problémy v psaní a čtení. Kromě toho je pro něj velice náročné zvládat adaptaci na školu a při tom navštěvovat logopedii. Dítě se též špatně orientuje v čase, nedovede třídit předměty podle velikosti, tvaru, nepoznává všechny barvy, má špatnou pravolevou orientaci, matematické představy jsou nedostačující,. U činnosti se nedokáže soustředit více jak 10 minut, neustále se vrtí, odbíhá od činnosti apod.

V sociálním rozvoji dítě nemá dostatečně zvládnuto slušné chování. Dítě je přecitlivělé, bázlivé, plačtivé, nepodřídivé, vzdorné. Udržuje špatný kontakt s učitelem a dětmi. Občas bývá agresivní. V závažnějších případech může jít o dítě negativistické nebo s mutismem.

V pracovní zralosti dítě nedokáže vydržet u úkolu a dokončit ho, když ho nebaví. To souvisí s motivací. Neustále odbíhá k různým hrám. Večer by si nezvládli připravit věci, sbalit tašku, ráno jít do školy, sedět celé vyučování, psát úkoly, mít pořádek v tašce a věcech a nezapomínat věci.

Z. Kolláriková a B. Pupala (2001) identifikovali typy nedostatečné připravenosti, ohrožující budoucí školní úspěšnost na tyto varianty neuspokojivé školní připravenosti:

- Děti výrazně retardované – jedná se o úplnou nezralost a nepřípravenost pro vstup do školy. Osobnost dítěte výrazně zaostává za úrovní a proporcemi normy. Děti mohou splňovat požadavky speciální školy. Příčinou bývá poškození centrální nervové soustavy.
- Děti s mírně podprůměrně rozvinutými dispozicemi – u dětí je zjištěna nižší úroveň školní připravenosti, což odpovídá jejich intelektuálním schopnostem. Tyto děti bývají většinou na spodní hranici „normy“ průměrného intelektu.
- Děti „klasicky“ nezralé – důvodem bývá nižší fyzický věk v rámci ostatních dětí stejného roku narození. Převážně jde o chlapce narozené v červnu až srpnu. Děti nejsou zralé po stránce percepční, neurofyzilogické a pracovní zralosti.
- Děti s nerovnoměrným vývojem jednotlivých psychických funkcí – příčinami školní nezralosti jsou různě nakombinované. Například různé podoby nevyzrálé percepce, špatná grafomotorika, snížená schopnost koncentrace pozornosti. Nevyrovnaný profil dítěte se může týkat všech složek osobnosti: kognitivní, emocionální, pracovní, tělesné. Před odkladem školní docházky se musíme rozhodnout, zda jde o nezralost nebo o trvalou charakteristiku osobnosti, kterou lze nanejvýš v různém rozsahu kompenzovat.

Kolářová uvádí ve své bakalářské práci, že nejčastější důvody k odkladu školní docházky jsou:

- vizuomotorické koordinace, která se týká především nevyzrálé kresby postavy a napodobování předlohy
- jemná motorika ruky vázla především v koordinovanosti pohybů

- nedostatečně zvládnutá prostorová orientace
- nedostatky v oblasti zrakového vnímání
- málo rozlišené fonematické vnímání v oblasti sluchového vnímání
- nezralost v grafomotorice
- úroveň předškolních znalostí a řeči
- problémy v navazování sociálních kontaktů

Těchto výsledků bylo dosaženo na základě informací z pedagogicko psychologické poradny v Táboře, kdy byly seřazeny diagnostické nedostatky podle četnosti v průběhu tří let. Domnívám se, že sledovaný počet nedostatků nebyl dostačující, ale přesto mi přijde, že výsledky jsou správné.

Proti tomu J. Kropáčková (2007) uváděla na své přednášce jako hlavní příčiny školní nezralosti opožděný vývoj dítěte, sníženou inteligenci, neurotický vývoj povahy či neurotické rysy osobnosti dítěte, nerovnoměrný vývoj potřebných schopností a funkcí, nedostatky ve výchovném prostředí a v působení na dítě.

5. Specifika předškolního vzdělávání

Předškolní výchovou se u nás rozumí výchova dětí tří až šestiletých, někdy však bývá tento pojem chápán jako výchova dítěte od narození až po nástup do školy. My se budeme zaměřovat však pouze na výchovu institucionální, která probíhá u dětí od tří do šesti popřípadě sedmi let. Kolláriková, Pupala (2001 : 134) píše: „Mateřská škola tvoří přirozený most pro přechod od nezávislého dětství k systematickému vzdělávání.“ Tomuto plynulému přechodu přispívá fakt, že předškolní období dává dítěti možnost si hrát, řešit samostatně různé praktické úkoly, jednat samostatně a tvořivě, ale také naučit se respektovat určitá pravidla, naslouchat druhým a naučit se srozumitelně vyjadřovat. Každodenní socializace v běžných denních situacích je nejlepší způsob přípravy na vstup do školy. Vždyť každé dítě má nárok na to, aby se individuálně projevovalo podle svých možností a dovedností. K tomu, aby ve škole uspělo nepotřebuje pouze základní poznatky a dovednosti, ale především důvěru ve své schopnosti, síly a mít radost z poznávání a učení se něčemu novému.

V knize Šimon půjde do školy (1998) uvádí, že předškolní institucionální výchova má za cíl pomoci dítěti se zařadit do výchovně – vzdělávacího procesu a má vyrovnávat do jisté míry nerovnoměrný vývoj některých dětí, způsobený buď nedostatečnou zralostí, jejich psychologickými zvláštnostmi, nebo jiným handicapem (například sociokulturní prostředí, v němž dítě vyrůstá). Přitom jsou tyto složky navzájem velmi těsně propojené a vyžadují koordinovanou práci pedagogů v těsné spolupráci s rodinou. Naproti tomu E. Svobodová (2006) píše, že předškolní vzdělávání by nemělo být na významnějším místě než vzdělávání v rodině, naopak předpokládá, že navazuje na rodinné vzdělávání, prohlubuje je a rozšiřuje. Touto myšlenkou pouze navazuje na J.A:Komenského, který ve svém Informatoriu školy mateřské též preferuje přípravu dítěte ke školní docházce, přičemž klade velký důraz na rodinnou výchovu. Všechny tyto oblasti předškolní výchovy mají však jeden společný cíl: seznámit děti s životem ve společnosti a naučit je žít spolu s ostatními.

5.1. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Specifika obsahu předškolního vzdělávání do školního kurikula či programu jsou obsažena v rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (dále už jen RVP PV), který byl vydaný v roce 2004 a stal se platný od 1.3. 2005 s tím, že mateřské školy jsou vázány povinnostmi dotvořit své školní vzdělávací programy a pracovat podle nich do 1.9.2007.. RVP PV vymezuje konkrétní cíle předškolního vzdělávání, klíčové kompetence, vzdělávací obsah a podmínky vzdělávání., které jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů. RVP PV jsou vymezeny obecně oblastí, kterých by se mělo vzdělávání dotýkat, formou dílčích cílů, vzdělávací nabídky, očekávanými výstupy a možnými riziky, která ohrožují úspěšné vzdělávání.. Konkrétní obsah vzdělávací nabídky si tvoří každá mateřská škola sama ve svých školních vzdělávacích programech (dále už jen ŠVP) a následně v jejich třídních vzdělávacích programech (TVP). Všechny ŠVP musí být v souladu s RVP PV.

Obsah předškolního vzdělávání je rozdělen do pěti oblastí.

- Dítě a jeho tělo (biologická oblast)
- Dítě a jeho psychika (psychologická oblast)
- Dítě a ten druhý (interpersonální oblast)
- Dítě a společnost (sociálně – kulturní oblast)
- Dítě a svět (environmentální oblast)

V RVP PV(2004) : 13, 16,21, 23, 26) se píše. Hlavním záměrem **oblasti dítě a jeho tělo** je stimulovat a podporovat růst a neurosvalový vývoj dítěte, podporovat jeho fyzickou pohodu, zlepšovat jeho tělesnou zdatnost i pohybovou a zdravotní kulturu, podporovat rozvoj dovedností, učit se sebeobsluže a vést je k zdravým návykům a zdravému životnímu stylu.

Oblast dítě a jeho psychika je rozdělena do třech podoblastí: jazyk a řeč, poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace a poslední je sebepojetí, city a vůle. Úsilím pedagoga je podporovat duševní pohodu, psychickou zdatnost a odolnost dítěte, rozvoj jeho intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, jeho citů a vůle,stejně tak jeho sebepojetí a sebenahlížení, jeho kreativity a

sebevyjádření, stimulovat osvojování a rozvoj jeho vzdělávacích dovedností a povzbuzovat je v dalším rozvoji, poznávání a učení

V interpersonální oblasti je záměrem podporovat utváření vztahů dítěte k jinému dítěti či dospělému, posilovat, kultivovat a obohacovat jejich vzájemnou komunikaci a zajišťovat pohodu těchto vztahů.

Další oblastí je dítě a společnost, ve které se děti uvádějí do společenství ostatních lidí a do pravidel soužití s ostatními, vedou se děti k pochopení materiálních i duchovních hodnot, do světa kultury a umění, pomoci dítěti osvojit si potřebné dovednosti, návyky i postoje a umožnit mu aktivně se podílet na utváření společenské pohody ve svém sociálním prostředí.

Poslední **oblastí je dítě a svět**, kde záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga je založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí – počínaje nejbližším okolím a konče globálními problémy celosvětového dosahu a vytvoření elementární základy pro otevřený a odpovědný postoj dítěte k životnímu prostředí.

Čím se odlišuje předškolní vzdělávání od primárního vzdělávání je především v organizačních formách, která jsou specifická pouze pro tuto instituci.

5.2. Organizační formy předškolního vzdělávání

Organizaci života v mateřské škole se věnuje E. Svobodová (2006). Organizační formy života v mateřské škole by se měly nejvíce podobat formám ze života dítěte doma v rodině a přitom musí splňovat optimální podmínky pro rozvoj dítěte. Správné vedení dítěte a skupiny vrstevníku v dostatečně podnětném prostředí propojuje výhody institucionálního vzdělávání s rodinným prostředím. Toto vzdělávání probíhá v průběhu celého dne ve všem, co se v mateřské škole děje. Formy v této instituci jsou odlišné od jiných druhů škol, a proto bychom jsme si měli uvědomovat tato specifika.

Tyto formy jsou režimem dne v mateřské škole. Už po příchodu dítěte do školky se začíná rozvíjet volná hra. Během svých her děti navazují sociální kontakty se skupinou vrstevníků, utvářejí si svá přátelství. Dítě se učí nevědomě novým vědomostem, dovednostem, schopnostem a dále si je procvičuje a rozvíjí. Prostřednictvím svých her s ostatními dětmi získávají zkušenosti, zkouší si nové role a učí se řešit konflikty mezi

sebou. Učitelka v průběhu volné hry pouze děti koriguje, napomáhá jim a nebo jim nabídne svou činnost, do které však děti nenutí, protože to už by nebyla volná hra. Volná hra (Caiatiová, M. a kol. : 1995) musí respektovat svá pravidla, protože jinak ztrácí na své volnosti.

Po volné hře začíná řízená činnost, kdy je dítě profesionálně vedené a získává formou her a různých činností zprostředkované poznávání světa. Při činnostech dítě získává nové vědomosti, dovednosti, návyky a názory. Vše je vedeno v duchu prosociálním, humaním a demokratickým. Dítěti jsou nabízeny různé činnosti, které jsou tematicky propojeny a vytváří smysluplný celek. Tyto činnosti by měly na sebe navazovat a vést děti k naplňování klíčových kompetencí.

Součástí řízených činností bývá cvičení. Dítě má příležitost se dostatečně pohybově využít. Není povinná klasická rozcvička, ale dítěti by se měla zvednout tepová frekvence na 170-190 tepů za minutu. Formou cvičení mohou být například různé pohybové hry, kdy u dětí zdokonalujeme koordinaci těla, držení těla, vytrvalost, tělesnou zdatnost apod.

Mezi jednotlivé činnosti jsou vloženy svačiny a oběd. Společné stolování je vhodné, protože učitelky i ostatní děti působí pozitivně jako vzor. Děti mají chutnou, pestrou, zdravou stravu, která je připravena podle zdravotně – hygienických parametrů. Další výhodou společného stravování je, že děti mohou ochutnat jídla, které doma nevaří. Současně se děti učí sebeobsluze a správnému stolování. K pravidelným činnostem v mateřské škole jsou též odpočinek a hygiena. Děti se zdokonalují při sebeobsluze. Nezapomenutelnou částí je dobrý vzor učitelek. Odpolední odpočinek není nutný pro všechny děti, ale měli by alespoň půl hodinky odpočívat při poslechu pohádky, protože dopolední činnosti jsou náročné pro všechny.

Nedílnou součástí každého dne je pobyt venku, jelikož děti potřebují dostatek volného pobytu na čerstvém vzduchu a mít možnost se dostatečně pohybově vybit. Vše poskytuje školní zahrada, kde je dostatek podnětů pro hru dětí. Též vycházky do okolí a přírody umožňují dětem pozorovat dlouhodobě některé jevy, rostliny, zvířata, přírodu, proměny ročního období a chránit přírodu a vytvářet povědomí o ekologii. Kromě koloběhu života jsou vycházky ideální k sledování činností lidí, strojů, dopravy, města, seznamování se s místními památkami a slušnému chování na cestách.

Posledními organizačními formami jsou rituály a nepravidelné činnosti. Rituál je něco, co se opakuje každý den. Jsou v každé školce jiné a v některých mateřských školách se nemusí vyskytovat vůbec. Většinou bývají rituály uvítací jako ranní pozdravení, přivítání se písničkou, komunitní kruh, povídání u svíčky apod. Dále bývají rituály u jídla, při spinkání a podobně. Vše záleží na přístupu a dohodě učitelek. Nepravidelnými činnostmi mám na mysli exkurze, divadla, oslavy narozenin, výstavy a podobné akce, které zpestřují život v mateřské škole. Každá z těchto akcí má pro dítě specifický význam a přínos, jelikož děti se seznamují s propojením vnějšího světa, poznávají svět mimo mateřskou školu, nové lidi a nové prostředí.. Mnoho dětí zažívá s mateřskou školou své poprvé, a proto záleží na tom, aby se dítě cítilo bezpečně a nezanechalo to na něm nějakou újmu.

6. Specifika primárního vzdělávání

Základní vzdělávání navazuje na předškolní vzdělávání a na výchovu v rodině. Je to jediné vzdělávání, které je povinné pro celou populaci. Primárním vzděláváním se rozumí vzdělávání dětí na prvním stupni základní školy. Primární vzdělávání je ucelenou a jasně definovanou fází, která zahrnuje věk od 6 do 10 až 12 let. V. Spilková (2001) uvádí, že elementární vzdělávání je chápáno jako otevřený systém, proces kladení základů pro celoživotní učení, osvojování gramotnosti, zprostředkování základních kulturních dovedností, vytváření prvního náhledu na svět. Ve škole se dítě učí orientaci v okolním světě. Rozvíjí se proces jazykového potenciálu jako důležitého nástroje pro další vzdělávání.. Úsilí pedagoga směřuje k utváření povědomí o národní kultuře a vytváření národního vědomí a celkové kultivace osobnosti dítěte. RVP ZŠ pojímá vzdělávání na 1. stupni základní školy tak, že usnadňuje přechod z mateřské školy a rodiny do povinného, pravidelného a systematického vzdělávání. Vyučování vychází z poznávání, respektování a rozvíjení potřeb a individualit každého žáka. Vzdělávání vede žáky svým činnostním a praktickým charakterem a uplatňováním motivujících metod k dalšímu učení, k učební aktivitě a dalšímu poznání. Při tom se zdokonalují v hledání, objevování, tvořivosti a nalézání vhodných cest k řešení problémů. Podle Blooma a mnoha dalších psychologů je předškolní a mladší školní věk rozhodující pro intelektuální vývoj dítěte.

Jako základní cíl primárního vzdělávání uvádí Z. Kolláriková, B. Pupala (2001 : 145) „Mnohostranný rozvoj osobnosti každého dítěte.“ Důraz by měl být kladen na vyváženost, všestrannost osobnostního rozvoje vedle intelektuálního rozvoje. Nesmíme však opomínat emocionální, estetický, sociální, volní a etický rozvoj. Důležitý význam tvoří rozvoj autonomie, zodpovědnosti, tolerantnosti, solidarity, respektu k různosti, porozumění druhým, kooperace, sebedůvěry a utváření národního vědomí a kulturního povědomí.

6.1. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen už RVP ZV) navazuje na RVP PV a bude východiskem pro tvorbu rámcového vzdělávací programu

pro střední vzdělávání. RVP ZŠ byl vydán v roce 2005 a stal se platný od 1.9.2007 pro první a šesté ročníky základních škol.

V RVP ZŠ je psáno: „Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání.“ Hlavními cíly tohoto vzdělávání je naučit děti učit se a probudit v nich touhu po dalším získávání informací, vést děti k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů. Žáci se vedou k všestranné a otevřené komunikaci, při které se učí spolupracovat, respektovat a vážit si práce své tak druhých. Pedagogové připravují žáky k tomu, aby se projevovali jako osobnosti a dovedli uplatňovat svá práva, ale i naplňovat své povinnosti. Žáci se učí aktivně rozvíjet a chránit zdraví. Vytváříme u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a prožívání. A rozvíjíme u dětí vnímavost a citlivost k ostatním lidem, prostředí i k přírodě. A v neposlední řadě pomáháme žákům poznávat a rozvíjet jejich schopnosti, vědomosti a dovednosti.

Konkrétní obsah si tvoří každá základní škola sama ve svých školních vzdělávacích programech a následně v jejich třídních vzdělávacích programech. Všechny ŠVP musí být v souladu s RVP PV. ŠVP vychází z podmínek každé školy. Je to obdobné jako v ŠVP mateřských škol.

Obě instituce mají ve svém RVP klíčové kompetence, které jsou shodné. RVP ZŠ (2007: 14) „Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské.“ Cílem těchto kompetencí je vybavit jimi všechny žáky v takové míře, která je pro ně dosažitelná a připraví je do dalšího života. Absolvováním ZŠ však tyto kompetence žák nezíská v plné míře, jelikož je to proces celoživotní. Kompetence se navzájem prolínají a k jejich utváření a rozvíjení by měl směřovat celá vzdělávací obsah, aktivity a činnosti, které ve škole probíhají.

Klíčovými kompetencemi jsou:

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problémů

- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence občanské
- Kompetence pracovní.

Tyto kompetence jsou charakterizovány u každého období tím, co by mělo dítě zvládat.

Obsah vzdělávání je orientačně vymezen v devíti vzdělávacích oblastech, které jsou tvořeny vzdělávacími obory. U každé oblasti je napsána stručná charakteristika oblasti, na kterou navazuje cílové zaměření. A poté je rozepsán rámcově vzdělávací obsah vzdělávacího oboru, jež je tvořen očekávanými výstupy a učivem. Obsah je rozčleněn na 1. a 2. stupeň základní školy. Dále je první stupeň rozdělen na dvě stádia. Kdy první stádium obsahuje 1.,2.,3. třídu a druhé období obsahuje 4. a 5. ročník. Toto rozdělení má usnadnit školám členění vzdělávacího obsahu do jednotlivých ročníků. Proto výstupy na konci prvního období jsou pouze orientační. Učivo je rozděleno do jednotlivých okruhů. Každá škola si rozdělí obsah do jednotlivých vyučovacích hodin v ŠVP a poté ho přizpůsobí každé třídě v TVP.

Vzdělávacími oblastmi jsou:

- **Jazyk a jazyková komunikace** (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk)
- **Matematika a její aplikace** (Matematika a její aplikace)
- **Informační a komunikační technologie** (Informační a komunikační technologie)
- **Člověk a jeho svět** (Člověk a jeho svět)
- **Člověk a společnost** (Dějepis, Výchova k občanství)
- **Člověk a příroda** (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)
- **Umění a kultura** (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
- **Člověk a zdraví** (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)
- **Člověk a svět práce** (Člověk a svět práce)

6.2. Organizační formy primárního vzdělávání

První rozdíl v organizační formě je, že vzdělávání je rozděleno na vyučovací hodiny. Každá vyučovací jednotka trvá 45 minut. Mezi hodinami jsou desetiminutové přestávky a jedna dvacetiminutová, která je určena na svačinu dětí, kterou si děti přinesou z domova nebo zakoupí ve školním bufetu. Svačina, hygiena a nepravidelné činnosti jsou organizační formy, které se nachází v obou institucích. I zde platí, že učitelka a všichni personál by měli být pro děti vzorem. Dítě vzděláváme a vychováváme po celou dobu ve škole a nejenom při vyučování. Vyučovací hodina, jak už jsem psala, trvá čtyřicet pět minut. Každá hodina má svůj dílčí cíl podmíněný obsahem hodiny. V průběhu dne se střídají podle rozvrhu hodin, který děti dostanou první den školy. Struktura vyučovacího obsahu je dána v osnovách školy a v ŠVP, který je v souladu s RVP ZŠ.

Vyučovací hodina by se měla skládat z jednotlivých částí, které by měly na sebe navazovat. Hned na začátku hodiny by se měly děti s pedagogem pozdravit postavením. Toto se však praktikuje pouze první hodinu, pokud žáci mají stále stejného kantora. Po úvodu by měl učitel seznámit děti s obsahem hodiny, která bude právě probíhat a třeba jim i vysvětlit o co se budou po celou dobu snažit.. Poté by měla následovat chvilka procvičování starší látky, kontrolování si domácího úkolu nebo nějaké hry procvičující znalosti. Po hravé chvilce by měl následovat výklad nové látky. A nyní děti už čeká pouze procvičování nové a staré látky a závěr hodiny, který bývá doplněn instrukcí, co si připravit na další vyučovací hodinu a popřípadě zadáním domácího úkolu.

Uspořádáním vyučovacího procesu se vytváří vztahy mezi žákem, vyučujícím, obsahem vzdělávání a vzdělávacími prostředky. Uspořádání třídy, ale i hodin jsou individuální záležitosti každého pedagoga. J. Skalková (2007) uvádí rozdělení organizačních forem podle uspořádání žáků ve vyučovací hodině. To bývá rozděleno na frontální, skupinové a individuální uspořádání.

Frontální forma neboli hromadné vyučování je v našem školství převažující. Učitel pracuje s celou třídou po celou dobu plánovitě a soustavně. Vede celou vyučovací hodinu k dílčímu cíli, který si vytyčil. V průběhu hodiny může různě kombinovat a navazovat na jiné organizační formy. Při vyučování by měl učitel navazovat osobní

kontakt se třídou, při kterém dochází k vzájemnému přímému i nepřímému působení na třídu.

Skupinové vyučování je poslední nejpoužívanější formou. Žáci jsou rozděleny do různě velkých skupinek podle kritérií, která si stanoví učitelka. Každá skupina má zadanou práci. Všechny skupiny mají stejný úkol a nebo jiný úkol odpovídající úrovni skupiny. Při této formě vyučování má pedagog více prostoru se věnovat individuálněji věnovat žákům. Též se při skupinovém vyučování děti učí schopnosti spolupráce, komunikace a vzájemné toleranci.

U individuálního vyučování jde o velmi efektivní formu vyučování, ve které učitel pracuje jen s jedním žákem. Pro určitého jednotlivce pak vybere vždy specifický vyučovací postup, metodu a prostředky tak, aby plně vyhovovaly tomuto žákovi a byl optimálně splněn vyučovací cíl. Tento typ organizace vyučování je typický při vyučování hudby, jazykům i výtvarné výchově.

II. Praktická část

Přechod dítěte z mateřské školy na základní školu je velice těžká a stresující záležitost, protože pro dítě se mění celý jeho dosavadní život. Více času bude muset věnovat školní přípravě, což doposud si pouze hrálo. Proto by se učitelé v mateřské škole, ale i v základní škole měli co nejvíce snažit, aby tento přechod byl pro dítě příjemný, nestresující a aby se noví prvňáčci do školy těšili.

Tomuto přechodu by měla napomoci společná spolupráce mezi oběmi institucemi, kterou by napomohli dítěti zvládnout bezproblémový přechod dětí z mateřské školy do první třídy základní školy. Praktickou část jsem zaměřila prakticky, protože mi přišlo nepodstatné provádět výzkum, ve kterém bych došla ke statistickému zjištění, jak spolu mateřská škola a základní škola spolupracuje. Podle mého názoru je spolupráce mezi oběmi institucemi mizivá, a proto jsem se zaměřila na možné formy spolupráce. Ty bych ráda poskytla k inspiraci učitelek a učitelů a k jejich budoucí spolupráci, o které doufám, že se bude stále více rozvíjet a doplňovat.

Po přečtení rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a poté i pro základní vzdělávání a Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice z roku 2002, jelikož nebyl doposud žádný jiný aktuálnější napsán, jsem zjistila, že v žádném z těchto dokumentů se o vzájemné spolupráce mezi předškolním a primárním vzděláváním a přechodu dětí z jedné instituce do druhé nejedná. Pouze v RVP ZŠ je zmínka, že základní vzdělávání navazuje na předškolní vzdělávání a mělo by se nadále rozvíjet. Přesto tam není napsáno jak a jakou formou. Proto uvádím ve své bakalářské práci některé náměty ke vzájemné spolupráci.

7. Příklady spolupráce v naší mateřské škole

Pracuji v mateřské škole Šindlový Dvory. Naše mateřská škola je postavena v klidné obci Litvínovice, Šindlový Dvory, která se nachází nedaleko města České Budějovice. Mateřská škola je přízemní budova s veselými barvami umístěná v rozlehlé zahradě, stranou od hlavní silnice. Poloha mateřské školy je ideální pro každodenní pobyt venku a procházky po okolí. Komplex budovy tvoří dva pavilony se třídami, které jsou propojeny s hospodářským pavilonem. V mateřské škole jsou otevřeny dvě třídy pro 48 dětí od 3 do 6 (7) let. Každá třída má svou část se stolečky a hernu s kobercem. Děti mají dostatek prostoru pro svou volnou hru. Zahrada je vybavena krytými pískovišti, kovovými průlezkami, kolotoči a skluzavkami. Na zahradě je domeček s hračkami na písek i na volnou hru.

Naše mateřská školka patří pod jednu samosprávu se základní školou Šindlový Dvory. Budovy jsou nedaleko od sebe. V pavilonu mateřské školy se nachází školní jídelna, takže školáci a učitelé ze ZŠ se stravují v jídelně při mateřské škole. Tím je umožněn téměř každodenní kontakt. Mnohé lze dohodnout ústně. V naší mateřské škole uvádíme částečně spolupráci se základní školou v našem školním vzdělávacím programu „Sluníčko“. Na formách jsme se domluvili společně všechny učitelky.

Nejprve bych začala spoluprací a dobrou komunikací učitelek z MŠ a ZŠ, kdy se poznávají a sdělují si informace o sobě. V dobrém kolektivu a přátelském prostředí je snadnější něco domlouvat. Naše práce ale není založena na tom, jak spolu vychází učitelky z obou typů škol, ale jde mi především o spolupráci, v které jsou zainteresovány děti. Školní rok začíná společným plaveckým výcvikem, kterého se účastní MŠ a první tři ročníky základní školy, které mají plavecký výcvik jako hodiny tělesné výchovy. Na plavání jezdíme společným autobusem, kdy děti se mohou potkat se svými kamarády, kteří už odešli do školy. Při výcviku jsou skupiny dětí někdy promíchány a mohou si spolu hrát volné hry. Jinak jsou děti klasicky rozděleny do skupin podle toho, jak umí „plavat“. Školka bývá někdy oddělena a děti se učí pouze nebát se vody a zažít v ní spousty zábavy. Už při výcviku se paní učitelky ze základní školy seznamují s předškoláky, kteří jim přijdou k zápisu a děti zase naopak se svými budoucími paní učitelkami.

K vzájemnému poznávání nedochází pouze při plaveckém výcviku, ale i při činnostech v mateřské škole. Jak už jsem se zmínila, tak škola dochází dennodenně do budovy mateřské školy. Paní učitelky chodí navštěvovat předškoláky při jejich odpolední činnosti, kdy malé děti spinkají. Spolu si povídají, děti jim ukazují, co nového se naučily nebo vytvořily. Děti se učí jména učitelek ze základní školy a postupně je poznávají a získávají k nim důvěru. Přestanou mít z nich obavy a usnadňuje se budoucí adaptace na nové prostředí.

K plynulé adaptaci dětí pomáhá též odpoledne s mottem: „Hrajeme si na školu“. Všichni předškoláci dostanou poštou pozvánku na odpolední hry do školy. Děti přicházejí se svými rodiči, kterých se ujme paní ředitelka, která je provede po celé škole a informuje je o chodu a kroužcích školy. Děti jsou mezi tím ve třídě první třídy, kde si pro ně všechny paní učitelky připravily hravé činnosti, které se týkají školního vyučování. Nejprve si však povídají o tom, jak se děti do školy těší, zda mají už koupenou školní aktovku, co očekávají, že se ve škole naučí a dozvědí nového. Pak se plynule přejde k hrám, kdy děti určují tvary, malují, vyškrtávají věci nepatřící do řady, poznávají barvy. K plynulejšímu přechodu a k ukázce ze školního vyučování se děti naučí písmenko A, kdy jim paní učitelka přečte pohádku o daném písmenku, a pak se ho děti učí rozeznat v psaném textu (jednoduché a krátké básničky s obrázkem). Tímto hravým odpolednem se děti krásně připraví na budoucí vstup do školy a ke všemu se děti o to více těší. Děti odchází ze školy plny zážitků a nových dojmů, které splnily jejich očekávání.

Po hravém odpoledni děti dostávají domů ještě jeden dopis, který obsahuje pozvánku k zápisu do první třídy. Na zápis se domlouváme učitelky z mateřské školy s učitelkami ze základní školy. Poptáme se, jak bude zápis probíhat, v jakém duchu bude (například vše se týká pohádkových bytostí, ovoce a zeleniny), jaké požadavky budou mít na děti. Z čeho si je budou zkoušet, zda chtějí, abychom děti speciálně na něco připravili apod. Vše co se dozvíme, pak interpretujeme dětem, aby věděli, co je čeká a na co se budou paní učitelky ptát. Na poznatky děti moc nepřipravujeme, jelikož se na to zaměřujeme po celý školní rok, a proto nemáme potřebu vše rychle děti učit. Pouze si to zopakujeme a procvičíme si básničky a písničky, které jsme se v průběhu roku naučili. Děti jsou u zápisu ve většině případech klidné, protože paní učitelky a prostředí už znají z hravého odpoledne, ale i z návštěv paní učitelek u nás ve školce.

Po zápise předškoláci navštíví svou budoucí třídu ještě několikrát, kdy jsme pozváni k prvňáčkům na vyučování, kde nám děti ukáží, co se nového naučili, jak umí číst, psát a počítat. Někdy mívají pro předškoláky připravené krátké divadelní představení. Těmito návštěvami děti získávají první pozitivní prožitky ve školním prostředí, které začnou brzy navštěvovat. Děti jsou též pozitivně a nepřímě motivovány pro získávání nových poznatků a k chuti učit se stále něčemu novému, jako jsou základní dovednosti číst, psát a počítat. Jelikož jejich starší kamarádi jsou nyní jejich vzorem.

Na adaptaci na školu se nezaměřujeme pouze s předškolními dětmi, ale i ostatní děti poznávají toto prostředí. Při špatném počasí navštěvujeme školní tělocvičnu, kde se můžeme dostatečně pohybově vyžít. Sice nejsme v kontaktu se staršími dětmi, ale seznamujeme se s prostředím školy. Někdy nás tam chodí navštěvovat paní ředitelka, která má vždy pro děti připraveno nějaké překvapení nebo hru. S dětmi nevyužíváme pouze tělocvičny, ale i školní zahrady a hřiště, které nám umožňuje jiné pohybové vyžití než školková zahrada. Jsou tu též umístěny nové dřevěné průlezky a překážky, které naše děti rády zdolávají.

Se základní školou máme též společné akce, při kterých se vzájemně poznáváme. Například jezdíme společně na lyžařský výcvik, který však není povinný a mohou na něj jet rodiče dětí a jejich sourozenci. Kdo nejede na lyžařský výcvik, zůstává ve škole. Děti ze školy si chodí hrát s námi do školky. Vytváříme společně výrobky a chodíme na procházky do blízkého okolí. Při přípravě blížících se svátků společně pečeme perníčky, vyzdobujeme budovu školy a školky, rozsvěcujeme vánoční stromek. Školáci si pro školku připravují Tříkrálovou koledu,. Oslavujeme Masopust, vynášíme Morenu, na Velikonoce chodíme na koledování. Kromě těchto společně strávených chvil bych jich mohla vyjmenovávat ještě spousty, ale myslím si, že by to nemělo význam. Tyto společně strávené chvíle napomáhají ke vzájemnému kontaktu mezi mladšími a staršími dětmi, mezi sourozenci prohlubuje přátelské vztahy a kladně působí na děti v citové oblasti. Při takto stráveném čase si můžeme předávat zkušenosti mezi sebou a získáváme novou motivaci k dalším podobným činnostem.

Tradiční tvoření pro rodiče s dětmi je už každoroční zvyklostí naší mateřské školy. Nejenže spolupracujeme a vytváříme společný kontakt mezi rodiči a námi učitelkami, ale při té příležitosti nás navštěvují též paní učitelky ze základní školy, které si přišli též

s námi něco hezkého vyrobit. S rodiči přichází do školky i sourozenci dětí, kteří naši školku navštěvovali a nebo teprve začnou navštěvovat. Toto tvoření pořádáme několikrát do roka a vždy z něj máme příjemný pocit my i rodiče s dětmi, které jsou rády, že jejich rodiče a sourozenci si na ně udělali čas, něco jim pomohli vyrobit a strávili s nimi společné chvíle v prostředí, ve kterém oni tráví tolik času. Společnými chvílkami a zážitky se rozvíjí společná interakce mezi dětmi a sourozenci a taktéž s rodiči. Vytváří se tím pozitivní atmosféra a upevňují se rodinné vztahy.

Vzájemně se navštěvujeme při příjezdu divadelního představení, hudebního vystoupení, zvířat ze ZOO, kdy mladší děti si berou vzory chování od starších dětí, opět se setkají se svými kamarády a prohlubuje se jejich přátelství. Někteří se setkají se svými sourozenci. Většina představeních je převážně určena pro školku a první dva či tři ročníky základní školy, ale nevylučuji ani představení, která jsou určena pro všechny děti. Tím jsem možná vyčerpala škálu aktivit, které provádíme se základní školou společně, ale třeba jsem ještě nevypsala všechny, myslím si, že i když spolu spolupracujeme a snažíme se o dobrou adaptaci předškolních dětí do školy, máme ještě dostatek rezerv, které nevyužíváme a měli bychom.

8. Návrhy spolupráce MŠ a ZŠ

Plynule bych přešla ke konkrétním formám spolupráce, které by mohly být prováděny. Uvědomuji si, že škola a školka, která spolu komunikuje a má dobré pracovní a mezilidské vztahy spolu bude více spolupracovat, než odloučená pracoviště či školy se samostatnou samosprávou. Problém komunikace a spolupráce dle mého názoru může nastat ve velkém městě, ale i zda jsou spádové oblasti, kdy děti z jedné školky odchází převážně do školy, která je nejbližší jejich bydlišti. V těchto školách jsou tyto děti přednostně přijímány než děti z jiných částí s jiným trvalým bydlištěm. Toto lze snadno vypořádat z evidenčních listů dětí, do kterých se uvádí, do které základní školy dítě po předškolním vzdělávání nastoupí.

8.1. Zápis dětí do základní školy

Jako první formu spolupráce bych uvedla zápis dětí do první třídy, protože ten absolvují všechny děti bez výjimky. U většiny školek bývá zvykem, že si paní učitelky přečtou v literatuře, co děti zhruba budou potřebovat při zápisu do školy. Bývají i nepsané věci, na které se paní učitelky ve škole ptají. Tyto informace však bývají někdy zkresleny a jsou pouze orientační. Při fungující spolupráci obou institucí se paní učitelky společně domluví, co bude zápis obsahovat a jak bude probíhat. Mohou se domluvit i na tématu, který bude celý zápisový den prolínat. Pak mohou paní učitelky předškoláky dostatečně namotivovat a vše s nimi ve školce ještě jednou zopakovat a doprocvičit, v čem děti si nejsou jisty. Nikdy však nesmí paní učitelky naučit děti přímo požadavky školy. Mám na mysli kresbu pána, protože pak by nebyl test školní zralosti vůbec spolehlivý. Toto uvádím, protože jsem se setkala s několika paní učitelkami, které chtěli, aby děti byly úspěšné, a proto test s dětmi nacvičili. Chápu, že děti by měly při zápisu ukázat co nejlepší výkon a to může vést některé děti ke stresující situaci. Většinou se dítě ocitne v cizím prostředí, před cizími paní učitelkami, které po nich chtějí nějaké znalosti. Co není bohužel u nás normální praxí je, že paní učitelka z mateřské školy je přítomna při zápisu do školy. Určitě by dětem pomohla k lepším výkonům a popřípadě dítě dovedla dostatečně namotivovat pokud by se stydělo. A kdyby nebylo nic z toho potřeba, tak už by tam byla jen jako psychická opora, kdy dítě

někoho zná, protože rodiče se mu zrovna věnovat nemohou, jelikož vyplňují evidenční listy dítěte, zápisový list a popřípadě žádost k odkladu školní docházky. Můžeme pouze doufat, že taková to spolupráce bude jednou u nás součástí normální praxe.

8.2. Děti s odkladem školní docházky

K zápisu chodí též děti, které nesplní požadavky konkrétní základní školy a je dětem doporučen odklad školní docházky. Důvodů k odkladu školní docházky je hned několik. Někdy dítě nesplní požadavky školy, ale ve více případech je dítě nedostatečně připravené na vstup do školy. Tyto děti jsou povinni navštívit pedagogicko – psychologickou poradnu, kde je s dítětem udělán test školní zralosti a poradna doporučí, zda dítě zůstane ještě jeden rok v předškolním zařízení nebo zda nastoupí ke školní docházce. V případě, kdy pedagogická poradna doporučí odklad školní docházky, tak tento posudek dá rodičům, kteří jsou povinni ho ukázat na základní škole a nechat ho přiložit k osobnímu spisu dítěte. Nyní by měla zafungovat spolupráce ať ze strany rodičů k mateřské škole nebo základní školy a mateřské školy. Odklad školní docházky by neměla být jen administrativní záležitost. Doba, která je dítěti poskytnuta, by měla sloužit k jeho další stimulaci ve vývoji v mateřské škole nebo v rodině. Zejména u dětí s pomalejším či s disproporčním typem vývoje může odklad školní docházky přispět významnou měrou k podpoření či harmonizaci vývoje a tím i k budoucí minimalizaci problémů při zaškolování. Nutností je, aby učitelky mateřských škol věděly, jakou oblast mají dále rozvíjet a procvičovat. Existují různé typy stimulačních programů, které jsou preventivní nebo rozvíjejí určité oblasti. S těmito programy mohou pracovat rodiče, ale ve většině případech to dělají učitelé mateřských škol. Na základě různosti programů stimulující vývoj dítěte mohou učitelky mateřské školy vytvořit individuální vzdělávací plán pro dítě s odkladem školní docházky.

8.3. Individuální vzdělávací plán

Pedagog v mateřské škole tak v základní škole má specifické znalosti o svém oboru. Oba podrobně znají vývojovou psychologii a její jednotlivá stadia vývoje dítěte a mohou je aplikovat při tvorbě individuálního vzdělávacího programu. (viz. Příloha č. 5) Též zde mohou použít své zkušenosti a dovednosti, které získali v průběhu své pedagogické praxe. Jelikož mají učitelky z mateřské školy jiné zkušenosti než učitelky ze základní školy, bylo by vhodné a prospěšné, kdyby tvořili individuální vzdělávací program pro dítě s odkladem školní docházky společně. Tím by byla zajištěna celá škála rozvoje dítěte. Kdyby pomohla při tvorbě programu učitelka – elementaristka, jistě by mohla do programu zahrnout požadavky, které bude od dítěte očekávat až půjde příští rok k zápisu, a následně do první třídy. Takováto společná spolupráce by byla prospěšná pro obě strany a zejména pro dítě. Zejména kdyby se učitelé základních škol více zajímali o děti, které dostanou odklad školní docházky, a jejich pokroky. .

Psát individuální vzdělávací program není povinností mateřské školy do té chvíle, než uvedou dané dítě jako integrované. Přesto některé mateřské školy si pro děti s odkladem školní docházky píší individuální plán, což je podle mého názoru dobře, jelikož se rozvíjí systematicky celá osobnost dítěte a nezapomene se na žádnou ze složek rozvoje. Dále se více zaměří například na procvičování grafomotoriky, což byl důvod, proč dítě nemohlo nastoupit do povinné školní docházky.

Individuální vzdělávací plán by měl obsahovat kromě identifikačních údajů kazuistiku, vyšetření z pedagogicko psychologické poradny, pedagogickou diagnózu, zásadní opatření, plán práce rozepsaný například po měsících nebo podle jednotlivých témat probíhajících v průběhu školního roku, formy a metody používané při práci s dítětem, hodnocení pokroků. Kromě soustavného hodnocení, které provádí dennodenně učitelky by mohla přijít jednou za čas zhodnotit vývoj dítěte učitelka elementaristka, která by si v průběhu roku mohla pozorovat, jak je s dítětem pracováno. Tato forma spolupráce by byla napomohla především rozvoji dítěte a dále jeho budoucí učitelce, která by znala dítě z jejích návštěv v mateřské škole.

8.4. Plán spolupráce se ZŠ

Pro lepší názornost spolupráce mateřské školy se základní školou je vhodné vypracovat Plán spolupráce se základní školou, který ředitelka mateřské školy předloží k připomínkám a doplnění vedení základní školy. To se netýká těch školek, kdy vedení je stejné pro mateřskou školu tak pro základní školu. Na tvorbě plánu by se měly podílet učitelky z mateřské školy s vedoucí učitelkou a paní ředitelkou. Plán je třeba vypracovat na počátku školního roku. Vycházet z místních podmínek a dosavadních zkušeností obou stran. Je možno, aby jej ředitelé mateřské školy a základní školy sestavovali společně a promítli zde svoje názory, potřeby a zájmy. Může obsahovat i návrhy aktivit určených pro širší veřejnost, které mateřská škola a základní škola společně pořádají. S plánem by měli být seznámeni i rodiče dětí z mateřské školy, neboť zvláště rodiče předškoláků mají zájem na tom, aby děti byly předem seznámeny s prostředím školy a byly na vstup do základní školy dostatečně připraveny. Plán je vhodné rozdělit do několika oblastí. Jako například společné akce a aktivity, společné oslavy a svátky, materiální a metodická oblast, společné kulturní zážitky, společné výlety a exkurze a podobné oblasti. Většina mateřských škol má alespoň zmínku o spolupráci se základní školou ve svém školním vzdělávacím programu, ale většinou tam není napsáno, jak konkrétně spolu spolupracují a komunikují. Přesto si začínají učitelé z obou institucí důležitost svojí spolupráce uvědomovat.

8.5. Společné návštěvy

Hned po nástupu dětí do první třídy mohou přijít současní prvňáčci se podívat do mateřské školy a přinést dětem ukázat svoji aktovku, sešity a učebnice. Pak mohou návštěvu zopakovat děti z mateřské školky, kteří si mohou pro prvňáčky připravit nějaké krátké zpívání a při té příležitosti děti mohou navštívit i školní družinu, aby se seznámili s místními podmínkami a prostředím. Prvňáčci se mohou pochlubit se svými prvními studijními úspěchy. Před zápisem do první třídy mívají děti opětovnou návštěvu u prvňáčků, kde sledují vyučování a prvňáčci jim ukáží, jaký udělaly pokrok ve studiu. Potom si mohou společně procvičit znalosti potřebné k zápisu, které bývají připraveny formou her. Tyto opětovné návštěvy mohou být třeba i v pravidelných intervalech a s různou náplní. Například společné zpívání, děti si mohou pro sebe připravovat divadelní představení, společné soutěže a jiné příležitosti k setkání.

K lepší adaptaci může též přispět odpoledne nazvané například „Těšíme se do školy“ nebo „Už půjdu do školy“ a nebo podobně. Děti i rodiče mohou dostat pozvánku například poštou, která předškoláky na školu ještě více potěší. Odpoledne přijdou do školy předškoláci i se svými rodiči, kteří si mohou prohlídnout budovu školy a seznámit se s jejím provozem. Po seznamování se s novým prostředím se mohou začít seznamovat i rodiče, kteří se ještě neznají z mateřské školy. Mezitím jsou předškolní děti v první třídě, kde se jim věnují paní učitelky a nebo pouze ta učitelka, kterou budou mít v první třídě. Paní učitelka se dětem představí a seznámí je s obsahem odpoledne. Pak se mohou děti představit paní učitelce, pokud se ještě neznají. A nyní se děti mohou naučit něco nového nebo si mohou zahrát nějaké hry či může proběhnout nějaká hravá hodina, kdy děti zjistí, jak to ve škole funguje. Takové to odpoledne zanechává v dětech velký emotivně ladění zážitek. Děti si při něm začínají zvykat na svou novou sociální roli školáka, která je bude od 1. září čekat. Adaptují se na nový kolektiv, se kterým se budou denně vídat, učí se ovládat své spontánní jednání a zapojovat se do pracovní činnosti. I pro rodiče má takovéto odpoledne velký význam. Uvědomí si, jaká velká změna v životě jejich dítěte a jich samotných je čeká. Sami se musí psychicky připravit na novou sociální roli rodiče, jejichž dítě je prvňáčkem. Proto takovéto odpoledne strávené ve škole může být i prvním krokem k dobré spolupráci mezi rodiči a školou.

Vzájemné návštěvy mohou probíhat též k nějaké společenské nebo slavnostní příležitosti, kdy si děti společně projdou celou budovu nebo jenom jednu místnost, kde mají vystaveny svoje výtvary. Tyto návštěvy a prohlídky jednotlivých výstav mohou být vícekrát do roka při různých příležitostech a oslavách. Při těchto setkáních se vytváří dobrá školní a třídní atmosféra. Mladší děti se seznamují se staršími žáky, které budou na základní škole potkávat a se kterými chodili do mateřské školy. Zlepšují se tím sourozenecké vztahy, jelikož děti jsou velice rády, když ve škole potkají někoho koho znají a hned se k těmto dětem „hlásí“.

8.6. Různé akce a aktivity

Děti se nemusí spolu setkávat pouze ve známém školním prostředí. Společně organizované výlety nejspíše budou pořádat především malé školky a školy se společnou subjektivitou. Společný výlet má kromě sociálního významu tu výhodu, že zvláště menší mateřské školky si nemohou samy objednat autobus, protože by jej nenaplnily. Společně však autobus naplní. Tím se usnadní také objednání a vyřízení celé akce. Část akcí a aktivit včetně odvozu zajistí mateřská škola a další část základní škola.

Mezi tyto akce může být zařazena společná návštěva divadelního představení či výstavy. Na divadelní představení se nemusí dojíždět pouze do divadla, ale je i ta možnost, že si ho školka pozve přímo k sobě do školky. Tohoto představení se pak mohou zúčastnit ty děti ze základní školy, pro které je divadelní představení určeno.

Často se zajišťují společné kurzy plaveckého výcviku. Děti se navzájem více poznávají i v jiném prostředí, než na které jsou zvyklé. Při výcviku mohou být děti různě promíchány a pokud při kurzu promíchány nejsou, tak mohou alespoň pak společně hrát některé vodní hry. Plavecký kurz má i tu výhodu, že se mezi sebou mohou více poznat učitelky z MŠ s učitelkami ze ZŠ. Kromě vzájemného poznání si mohou mezi sebou vyměňovat svoje zkušenosti, poznatky a plánovat další společné aktivity. Mezi tyto aktivity bych uvedla třeba exkurze, kdy děti mohou společně poznávat okolní svět lidí a kultury. Společná návštěva hasičské zbrojnice, policejní stanice nebo muzea řemesel bude pro děti jistě zajímavou zkušeností a příležitostí k bližšímu poznání starších dětí a jejich učitelek.

Další zábavnou akcí bych uvedla společně strávená odpoledne při opékání vuřtů na školní zahradě, která poskytuje dostatek prostoru pro volný pohyb dětí a jejich pohybové vyžití. Nemusí se jednat pouze o strohé opékání, ale vše může být například pod názvem sportovní odpoledne. Děti mohou procházet různá stanoviště, hrát skupinové hry a nebo dokonce porážet rodiče, které bychom mohli též pozvat a zapojit do naší činnosti. Vždyť mateřská škola doplňuje rodinnou výchovu a základní škola na ni navazuje. Kromě poznávání nového prostředí a lidí je pro děti důležité též, aby se seznámili s novým prostředím i rodiče. Děti si totiž uvědomují, že ve škole budou trávit spousty času, a proto jsou rádi, když v tomto prostředí jsou i jejich blízcí.

Mezi další aktivity bych uvedla společné tvoření dětí ze školky se školáky. Téma k tvorbě výrobků může být dané například společnými zájmy, podobným probíraným tématem nebo se bude vázat k nějakým zvyklostem. Výrobky mohou děti třeba i prodávat, a pak si za vydělané peníze koupit například nějakou hračku. Při společném tvoření se děti vzájemně poznávají, ale též učitelky mají dostatek možností k pozorování dětí, ke komunikaci s nimi a k navazování bližších vztahů.

Kromě výroby výrobků samotných dětí může probíhat toto tvoření například jenom ve školce a bude se jmenovat hravé tvoření dětí s rodiči. Děti i rodiče spolu vytvoří krásné výrobky, stráví spolu společné příjemné chvíle a přitom s nimi do školky jistě přijdou sourozenci, kteří už navštěvují základní školu. I taková to setkání jsou velice důležité pro předškoláky, ale nejen pro ně. Takovýma to návštěvami začínají se na školku adaptovat i malé děti, které teprve začnou mateřskou školu navštěvovat.

Při vydařených společných akcích v průběhu roku se mohou učitelky společně domluvit na školní výlet na konci školního roku. Tento výlet nebude určitě organizován pro celou školu a školku, ale jen pro některé třídy. Nejvíce bych doporučovala tento výlet pro předškolní děti s první třídou. Kromě přínosů, o kterých jsme se už zmiňovali, bych uvedla ještě ten, že děti při takových to akcích nevědomky si vštěpují vzorce chování od svých starších kamarádů a popřípadě i sourozenců. Učí se vzájemné interakci a prosociálnímu chování.

8.7. Zahájení a ukončení školního roku

Výbornou příležitostí k poznávání nového prostředí je zahájení a ukončení školního roku. Obě příležitosti jsou slavnostní záležitosti a to především pro nově nastupující děti, ale také pro předškolní děti, kterým začínají odzvánět roky v mateřské škole. Při zahajování školního roku mohou být zařazeny společné hry s prvňáčky a jejich paní učitelkami. Děti se tím seznamují s novým prostředím a přitom jsou ve skupině dětí a učitelek, které už znají z předchozí docházky z mateřské školy. Tato část spolupráce by byla spíše vhodná pro mateřské školy, které jsou v blízkosti základní školy. Zahájení roku může mít různou formu slavnosti nebo jen společně strávených chvil například při pečení vuřtů. Důležitější pro děti i z hlediska psychiky je ukončení školního roku, kdy předškoláci se loučí se školkou a stanou se z nich nyní malý školáci. Tato velká událost je slavnostní pro děti, jejich rodiče, učitelky a ostatní lidi sejduté s těmito dětmi. Bývá zvykem, že předškolní děti mívají svá tabla, která jim připraví mateřská škola. Některé školky se na tablu spolupodílí se základní školou, která udělá tablo pro odcházející děti z deváté třídy a k nim přidá tablo s předškoláky, kteří nastoupí od nového ročníku základní školy. V posledním týdnu nebo dnu školního roku by se mohla školka slavnostně rozloučit s předškolními dětmi, kteří odchází do školy tím, že by jim první třída ze základní školy se svou paní učitelkou připravila slavnostní loučení a pasování na školáky. Toto pasování by mohla být slavnostní příležitost jak pro školku a školu, ale i pro rodiče dětí, kteří by byli též pozváni. Dítě by se lépe vyrovnalo s odchodem z mateřské školy, lépe by se připravilo na svou novou sociální roli a přitom by se podpořila vnitřní motivace pro vstup do školy.

8.8. Různé oslavy a slavnosti

Kromě různých akcí, které jsem popsala již v předešlém textu mohou obě instituce spolu slavit svátky vánoční, velikonoční, masopustní veselí, Den matek nebo Den dětí a podobné příležitosti k oslavě. Takto společně strávené chvíle budou mít za jisté slavnostní netradiční charakter a bude do nich zapojena celá školka i škola. Možným způsobem organizace je formou společného projektu, který může trvat i několik dní. Při projektech by se vytvářely smíšené skupinky dětí, které by se mohly na

každou z činností různě proměňovat. Tím by se děti vzájemně poznávaly a učily se spolu komunikovat, tolerovat své názory a domluvit se na jednom řešení. Tyto oslavy by v dětech zanechaly jistě velké prožitky. Vytvářelo by se tím sepjetí nejen mezi dětmi, ale i mezi pedagogy, kteří by vše organizovali a měli též možnost se vzájemně blíže poznat. Do některých těchto slavností by bylo vhodné zapojit i rodiče dětí z obou institucí, jelikož i oni se jistě rádi připojí k takové události. Přitom mají možnost pozorovat své děti v jiném kolektivu a situacích, než z kterých je znají z domova.

Do příležitostných oslav bych mohla zařadit kupříkladu školní akademii. Na některých mateřských i základních školách to bývá tradicí její každoroční společné pořádání, ale někde ji udělají k příležitosti založení školy nebo k jiné důležité události v historii školy. I u této aktivity bych napsala spousty kladů, o kterých jsem se už zmiňovala v předcházejícím textu. Jediné o čem jsem se ještě nezmínila je, že tato akademie by nejen spojovala obě zařízení. Ale škola i školka by se takto reprezentovala na veřejnosti a přilákala by se podívat i svoje budoucí žáčky a jejich rodiče.

8.9. Vzájemná výpomoc

Kromě společně strávených chvil při různých příležitostech mohou spolu obě zařízení spolupracovat i po materiální stránce. Základní škola většinou vlastní tělocvičnu, což má málokterá školka. Proto lze po společné domluvě zajistit občasnou návštěvu školní tělocvičny dětmi ze školky. Děti se mohou adaptovat na nové prostředí a přitom se dostatečně pohybově vyžít, což jim zajistí velký prostor a nové cvičební pomůcky. Též se lze společně dohodnout na užívání školní zahrady. Zvláště pokud jsou obě zařízení pod jednou samosprávou, bývá problém vybavit obě zahrady odpovídajícím způsobem. Též si mohou obě zařízení vypůjčovat drobné pomůcky, cvičební nářadí, dramatické a didaktické hry a podobně.

Možná jsou i společná školení učitelů z obou typů škol. Nebo vzájemné vedení kroužků. Do mateřské školy může docházet učitelka elementaristka a vést kroužek pro předškoláky s náplní rozvíjení grafomotoriky nebo učení hraní na flétnu. Naproti tomu může učitelka z mateřské školy docházet vyučovat do základní školy kupříkladu dovedné ruce a nebo povede ve školní tělocvičně cvičení pro děti a jejich rodiče.

9. Riziko a nedostatky spolupráce

Spolupráce mezi mateřskou školou a základní školou může být velice přínosnou a obohacující příležitostí pro obě strany. Přesto „přehnaná“ spolupráce má také svá negativa, o kterých bych se měla zmínit. Jedná se především o předávání informací o jednotlivých dětech. Pedagog v mateřské škole si vede o každém dítěti osobní portfolio, do kterého vkládá jeho výtvary, sepisuje jeho pokroky, ale i nedostatky. Existují různé formuláře, které se zabývají rozvojem dítěte. Tyto hodnotící listy bývají rozděleny podle jednotlivých oblastí rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání nebo podle vývojových stadií. Zaznamenávání bývá různé od slovního popisu po různé grafické znázornění stadia úrovně dítěte. Bývají v nich konkrétní věci jako například: motorická koordinace těla, hrubá motorika, jemná motorika, grafomotorika, ovládání emocí a podobně. (Viz příloha č. 6). Tyto formuláře si pak učitelky vyplňují podle vlastní pedagogické diagnostiky a svého pozorování. Z toho jasně vyplývá, že vyplněné formuláře nejsou objektivní, ale ryze subjektivní záležitostí. Proto může nastat situace, že poznámce nebo hodnocení, které jsem si napsala pro sebe může jiná osoba pochopit úplně odlišně, než jsem měla namysli já. Jako třeba když se dítě vzteká – ale jen já vím, že někdy je to vztek, aby na sebe upozornilo, jindy mu není dobře a v jiné situaci se doopravdy jen vzteká, proto není vhodné předávání těchto informací při vstupu dítěte do školy. Předáním našeho portfolio bychom provedli chybu, kdy bychom dítě nálepkovali a se vstupem do školy by se s ním neslo i to, že se vzteká, což by způsobilo hallo efekt.. Dalším hlediskem proč nepředávat informace je, že bychom porušili zákon o předávání osobních informací. Z toho vyplývá, že portfolio, která si učitelky vedou mohou ukázat k nahlédnutí rodičům a popřípadě jiným zaměstnancům školy, kteří pracují s dítětem, ale nesmí předávat svá portfolio a hodnocení do základní školy pedagogům, kteří budou dítě vyučovat nadále. Přesto je tato otázka k předávání informací aktuální a každá mateřská škola se k ní staví jinak. A setkáme se s různými názory, kdy někdo říká, ano předávat informace, protože je to přínosné pro další rozvoj dítěte, ale jiní pedagogové tvrdí, že tím ohrožujeme budoucnost dítěte na základní škole, a proto by se informace neměli předávat. Proto já zde nechávám prostor k tomu, aby si každý udělal svůj názor na tuto problematiku.

ZÁVÉR

Přechod dítěte z mateřské školy do základní školy je pro dítě důležitým okamžikem v jeho životě. Stává se z dítěte školák, což mu zvyšuje sociální prestiž v rodině a jeho okolí. Ke zvládnutí tohoto důležitého kroku mu napomáhá kromě rodiny i mateřská škola. Proto je vhodné a doporučené, aby předškolní děti navštěvovaly předškolní zařízení, které mu pomůže tento důležitý krok udělat.

Každá mateřská škola připravuje dítě na vstup do školy v jiném duchu a směru. Toto umožňuje rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Díky němu si může každá mateřská škola připravit svůj vlastní školní vzdělávací program tak, aby vyhovoval jejich konkrétním podmínkám a aby se s ním ztotožňovali všichni zaměstnanci školy. Podle specifik složení třídy je napsán třídní vzdělávací program. To znamená, že když bude mít mateřská škola pouze třídu předškolních dětí a dětí s odkladem školní docházky bude třídní vzdělávací program rozvíjet nejen osobnost dítěte, ale bude i zaměřen více na připravenost dítěte pro vstup do školy, na lepší adaptaci dítěte ve škole. Výhodou rámcového vzdělávacího programu je, že nevyčleňuje přípravu na základní školu jako samostatnou část, ale považuje ji za důležitou součást rozvoje osobnosti dítěte.

Součástí školních vzdělávacích programů nebo třídních programů mohou být přílohy, které se věnují pouze problematice přechodu dítěte na základní školu. Neboť snahou každého předškolního zařízení je maximální rozvoj všech dispozic osobnosti každého dítěte a rozvíjet takové schopnosti, vědomosti, dovednosti a návyky, které jim pomohou zvládnout školní vyučování.

Vhodnými formami a metodami je možné přiblížit dětem školní prostředí do takové míry, že oficiální nástup do první třídy není stresovou situací, neboť dítě přichází do známého prostředí mezi známé lidi a tím jsou maximálně zredukovány problémy adaptace dítěte.

Spolupráce mezi mateřskou školou a základní školou umožňuje dětem bližší poznání prostředí školy, snazší přechod a adaptaci na nové podmínky po vstupu do první třídy. Proto by měla spolupráce fungovat na takové úrovni, aby prospívala jak dětem, tak všem zúčastněným na vzdělávání dítěte. Bohužel na takové úrovni naše

školství ještě není a můžeme pouze doufat, že jednou bude. Proto jsem v bakalářské práci uvedla možné formy spolupráce.

Vždyť při aktivní spolupráci se rozvíjí sociální oblast a oblast prosociálního chování, když spolu komunikují a setkávají se děti různého věku. Nachází-li se budovy mateřské školy a základní školy nedaleko od sebe a učitelé se mohou téměř denně stýkat, jsou položeny dobré předpoklady pro spolupráci mezi oběma školami. Snad nejvýhodnější se jeví spolupráce mateřských a základních škol v menších obcích, kde je předem jasné, že děti budou navštěvovat pouze místní základní školu. Ve velkém městě a při možnosti výběru, do které školy bude moje dítě chodit se možnost bližšího poznání prostředí školy vzdaluje. Ale přesto si myslím, že i na takových to typech škol by měla fungovat dobrá spolupráce mezi pedagogy obou zařízení. Jelikož to má pozitivní účinky, jak už jsem napsala v předešlém textu.

Použitá literatura

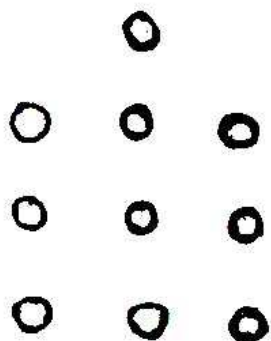
- BLATNÝ, L. : Prvopočáteční čtení a psaní. Brno, UJEP, 1981. Bc.
- CAIATOVÁ, M., DELAČOVÁ, S., MULLEROVÁ, A.: Volná hra. Praha, Portál, 1995.
ISBN 80-7178-011-1
- ČÁP, J. – MAREŠ, J. : Psychologie pro učitele . Praha, Portál, 2001. ISBN 978-80-7367-273-7
- Časopis INFORMATORIUM. č. 2, roč. 2004. Školní zralost a školní připravenost.
- Časopis INFORMATORIUM. č. 8, roč. 2004. Kdy je dítě připravené jít do školy?
- HELUS, Z.: Dítě v osobnostním pojetí. Praha, Portál, 2004. ISBN 80-7178-888-0
- KOL. AUTORŮ: Předškolní výchova a primární vzdělávání v zemích evropské unie. Praha, Ústav pro informace ve vzdělávání, 1996. ISBN 80-211-0237-3
- KOL. AUTORŮ: Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. www.rvp.cz
- KOL. AUTORŮ: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. www.rvp.cz
- KOL. AUTORŮ: Šimon půjde do školy. Praha, Portál, 1995. ISBN 80-7178-243-2
- KOLÁŘOVÁ, Z., : Nejčastější příčiny odkladu školní docházky. Brno, MU PF, 2006.
- KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA B.: Předškolní a primární pedagogika. Praha, Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7
- KROPÁČKOVÁ, J.,: Předškolní dítě a jeho příprava na další vzdělávání v ZŠ. 9.10.2007, Konference VÚP.
- KUCHARSKÁ, A., ŠVANCAROVÁ, D., : Bezstarostné roky? Kroky a krůčky předškolním věkem. Scientia, 2004. ISBN 80-7183-291-X
- NIESEL R., GRIEBEL W. : Poprvé v mateřské škole. Praha, Portál, 2005. ISBN 80-7178-9895
- OPRAVILOVÁ E., GEBRHARTOVÁ V.: Rok v mateřské škole. Praha, Portál, 2003. ISBN 80-7178-847-3
- PEŠKOVÁ, K. : Speciální pedagog v mateřské škole. Br.
- PŘIKRYLOVY, G. M.,: Barevné kamínky, pedagogická evaulace. Kroměříž, 2003.
- SRBKOVÁ I. : Grafomotorické dispozice dítěte při vstupu do školy. Diplomová práce 2007
- SVOBODOVÁ E., : Obsah a formy předškolního vzdělávání. JU PF, 2006. ISBN 978-80-7040-940-4

- ŠIKULOVÁ R. A KOL.: Kapitoly z předškolní pedagogiky II. Univerzita J.E: Purkyně v Ústí nad Labem, 2006. ISBN 80-7044-825-3
- VÁGNEROVÁ M.: Vývojová psychologie I. Praha, Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8
- VERECKÁ N.: Jak pomáhat dětem při vstupu do školy. Praha, NLN,s.r.o., 2002. ISBN 80-7106-474-2
- ZELINKOVÁ O.: Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program. Praha, Portál, 2001. ISBN 80-7178-544-X

Seznam příloh

Příloha 1	Jiráskův test školní zralosti
Příloha 2	Test verbálních znalostí
Příloha 3	Pozorovací schéma školní připravenosti
Příloha 4	Zkouška znalostí předškolních dětí
Příloha 5	Individuální vzdělávací program
Příloha 6	Hodnotící list o dítěti

1. Tady jsou takové puntíky. Zkus to tadyhle vedle nakreslit zrovna tak.

2. Podívej se, tady je něco napsáno. Ty ses ještě psát neučila, ale zkus, jestli bys to taky uměla. Hezky se dívej, jak je to napsáno, a tadyhle vedle na to prázdné místo to tak napiš.

Cingl osn

3. Tady nakresli nějakého pána, tak jak ho umíš.

Příloha 3

Test VM

(Orientační test školní zralosti — verbální myšlení)

J. Jirásek

1. Které zvíře je větší — kůň nebo pes?
Kůň = 0, špatná odpověď = -5
2. Ráno snídáme a v poledne...?
Obědváme. Jíme polívku, knedlíky a maso = 0
Svačíme. Večeříme. Spíme a jiné chybné odpovědi = -3
3. Ve dne je světlo, v noci je...?
Tma = 0. Špatná odpověď = -4
4. Obloha je modrá, tráva je...?
Zelená = 0. Špatná odpověď = -4
5. Třešně, hrušky, švestky, jablka ... to je?
Ovoce = 1. Špatná odpověď = -1
6. Proč se před příjezdem vlaku zavírají podle trati závory?
Aby se vlak nesrazil s autem. Aby pod vlak nikdo nevběhl, apod. = 0
Špatná odpověď = -1
7. Co je to Praha, Beroun, Plzeň?
Města = 1, nádraží = 0. Špatná odpověď = -1
8. Kolik je hodin? (Ukázat na papírových hodinách: čtvrt na sedm, za pět minut osm, čtvrt na dvanáct a pět minut.)
Dobře určeno = 4, určeno jen čtvrt, celá, čtvrt a hodina správná = 3,
nezná hodiny = 0
9. Malá kráva je telátko, malý pes je..., malá ovce je...?
Štěňátko (štěně), jehňátko (jehně) = 4, jen jeden ze dvou údajů = 0
Špatná odpověď = -1
10. Podobá se pes více kočce nebo slepici? Čím, co mají stejného?
Kočky, mají čtyři nohy, chlupy, ocas, drápy (stačí jedna podobnost) =
= 0, kočky (bez udání znaku podobnosti) = -1, slepici = -3
11. Proč má každé vozidlo brzdu?
2 důvody (brzdit s kopce, zpomalit v zatáčce, zastavit v případě
nebezpečí srážky, vůbec zastavit při ukončení jízdy) = 1, 1 důvod = 0,
špatná odpověď (např. To by nejelo bez brzdy) = -1
12. Čím se sobě podobají kladivo a sekera?
2 společné znaky (jsou ze dřeva a ze železa, mají topůrko, dají se jimi
zatloukat hřebíky, je to nářadí, na zadní straně jsou placaté) = 3
1 podobnost = 2. Špatná odpověď = 0
13. Čím se sobě podobají veverka a kočka?
Určení, že jsou to savci, nebo uvedení 2 společných znaků (mají čtyři

- nohy, ocas, srst-chlupy-kožich, jsou to zvířata, dovedou lézt po stro-
mech) = 3
1 podobnost = 2. Špatná odpověď = 0
14. Čím se liší hřebík a šroub? Podle čeho bys je rozeznal, kdyby tu ležely vedle sebe
na stole?
Šroub má závit (vinty, takovou kroucenou čáru okolo, vroubky) = 3.
Šroub se šroubuje a hřebík se zatlouká. — nebo: Šroub má matku = 2.
Špatná odpověď = 0
15. Kopaná, skok vysoký, tenis, plavání ... to jsou...?
Sporty (tělovýchova) = 3. Hry (cvičení, cviky, tělocvik, závody) = 2.
Špatná odpověď = 0
16. Které znáš dopravní prostředky?
3 pozemní dopravní prostředky a letadlo nebo loď = 4.
Jen 3 pozemní dopravní prostředky nebo úplný výčet (i s letadlem
nebo lodí), ale teprve po vysvětlení „Dopravní prostředek je to, čím
se někam dopravujeme“ = 2. Špatná odpověď = 0
17. Čím se liší starý člověk od mladého? Jaký je mezi nimi rozdíl?
3 znaky (šedivé nebo žádné vlasy, vrásky, nemůže už tak pracovat,
špatně vidí, špatně slyší, je častěji nemocný, dříve umře než mladý) = 4.
1 nebo 2 rozdíly = 2. Špatná odpověď (Má hůl. Kouří.) = 0
18. Proč lidé pěstují (provozují) sporty?
2 důvody (Aby byli zdraví-otuzili-silní, aby byli pohyblivější, aby měli
rovné tělo, aby nebyli tlustí, dělají to pro zábavu, chtějí dosáhnout
rekordu-zvítězit aj.) = 4
1 důvod = 2. Špatná odpověď (Aby něco uměli. To se vsadí a vyhrajou
se peníze) = 0
19. Proč je to nemravné (nesprávné, špatné), když se někdo vyhýbá práci?
Ostatní se na něho musí dívat (nebo jiné vyjádření toho, že je tím
poškozen i někdo jiný) = 5
Je líný — nebo: Málo vydělá a nemůže si nic koupit = 2.
Špatná odpověď = 0
20. Proč se musí nalepit na dopis známka?
Platí se tím za doručení (dopravu) toho dopisu = 5
Ten druhý by musel zaplatit pokutu = 2. Špatná odpověď = 0

Výsledek v testu je součet bodů (+ a —) dosažených v jednotlivých otázkách.

Klasifikace výsledků:

1		+24 a lepší
2		+14 až +23
3		0 až +13
4		-1 až -10
5		-11 a horší

T-158/čes.
ZH

POZOROVACÍ SCHEMA K POSUZOVÁNÍ ŠKOLNÍ ZPŮSOBILOSTI

Pomocný záznamový arch

Jméno dítěte: Dat. narození:

Adresa MŠ:

Datum:

OBLAST	BODY
I. Řeč - výslovnost	
II. Řeč - komunikace	
III. Řeč - reprodukce obsahu	
IV. Řeč - vyjadřovací schopnost	
V. Činnost a hra - vztah k nim a zájem o ně	
VI. Činnost a hra - osvojování nové činnosti a hry	
VII. Motorika - ovládnutí pohybové aktivity	
VIII. Motorika - zručnost, obratnost	
IX. Motorika při grafickém projevu	
X. Úroveň grafického projevu	
XI. Sociabilita - běžné projevy	
XII. Sociabilita - vyvolané chování	
XIII. Základní prvky sebeobsluhy	
XIV. Celkový dojem o emocionalitě	
XV. Celkový dojem o chování	
XVI. Míra úspěšnosti při plnění výchovného programu	
Celkový součet bodů (známka)	
Řeč (součet bodů I-IV)	
Motorika a graf. projev (VII-X)	
Hra a sociabilita	

Další charakteristika dítěte (vždy uvést datum):

Zvláštní pozornost je třeba věnovat (datum):

podpis

Pozn.: Písmena a obrázek může dítě kreslit na zadní straně tohoto listu (s datem)

T - 158/čes.

TZ

Posuzování školní způsobilosti - pozorovací schéma

Schéma zachycuje údaje získané pozorováním 5-6 letých dětí. Nejprve se důkladně seznámíme s příručkou a následujícím schématem. Děti pozorujeme v každodenních činnostech v mateřské škole, posuzované dítě mimoto požádáme o splnění tří úkolů. Hodnocení provádíme pomocí jednoduchého bodovacího systému /rozpětí 1-3 body v každé ze 16 oblastí/. Jednotlivé stupně jsou jasně odlišené. Schéma vyplňujeme tak, že v každé oblasti zakroužkujeme bod, který nejvýstižněji charakterizuje posuzované dítě. Body můžeme také přímo zapisovat do Pomocného záznamového archu. Příslušné body pak sečteme podle instrukcí na str.4 a srovnáme je s normami /viz Příručka str.8/.

Jméno.....Věk.....r.mės. Dátum.....

OBLAST A JEJÍ HODNOCENÍ

Body

I. Řeč - výslovnost

1. Porucha výslovnosti - nedokáže např. vyslovit některé hlásky /r, ř, s, k nebo kóktá 1
2. Občas nezřetelně artikuluje /mumlá/ nebo zadržuje v řeči, případně se občas zakoktává 2
3. Jasně, zřetelně vyslovuje všechny hlásky, mluví plynule 3

II. Řeč - komunikace

1. Je málomluvné, odpovídá většinou jednoslovně /Ano - ne/, nevyhledává řečový kontakt 1
2. Odpovídá po chvíli /případně polohlasně/, vyhýbá se rozhovoru s dospělými, s dětmi však běžně mluví 2
3. Přiměřeně a živě komunikuje s dětmi i dospělými 3

III. Řeč - reprodukce obsahu

Úkol: Požádáme dítě, aby nám vyprávělo obsah pohádky.

1. Nedovede říct, o čem pohádka byla, uvede nanejvýš zcela bezvýznamný detail 1
2. Dokáže uvést námět nebo nějakou část z přečtené pohádky /zejména když mu pomůžeme otázkou/ 2
3. Dokáže vyprávět podstatné části obsahu pohádky 3

- 2 -

IV. Řeč - vyjadřovací schopnosti

1. Velmi těžkopádně se vyjadřuje a při mluvení dělá četné gramatické chyby, jeho čeština je primitivní 1
2. Vyjadřuje se pomalu a málo pohotově, má poměrně chudý slovník, nemluví správně česky 2
3. Pohotově a správně vyjadřování, má dobrou slovní zásobu, přiměřeně stylizuje věty 3

V. Činnost a hra - vztah k nim a zájem o ně

1. O většinu hrových činností neprojevuje spontánní zájem, nesetrvává u nich, je třeba ho pro ně získávat 1
2. Do hry se zapojuje až na vyzvání, pak už v ní vytrvá, obtížně přechází k jiné činnosti 2
3. Sám se zapojuje do her a dokáže pro ně získat i jiné děti 3

VI. Činnost a hra - osvojování nové činnosti a hry

1. Dítě je třeba opakovaně seznamovat s pravidly nové hry, a přesto mu hra nebo činnost nejdou 1
2. Novou činnost a pravidla hry se naučí po několikerém vysvětlení nebo ukázce 2
3. Novou činnost a hru si osvojí velmi rychle, brzy pochopí pravidla a počíná si bezchybně /případně radí i druhým dětem/ 3

VII. Motorika - ovládnutí pohybové aktivity

1. Je neposedný, vrtí se na židli, neustále pohybuje rukama i nohama, stále se rozhlíží kolem sebe nebo je naopak výrazně pasivní 1
2. Občas vyskočí z místa, upozorňuje na sebe, často střídá pohybové činnosti, nedovede se ukáznit 2
3. Jeho pohybová aktivita je přiměřená, má výdrž a ovládá se 3

VIII. Motorika - zručnost, obratnost

1. Pohybové úkony mu trvají nepřiměřeně dlouho /nejsou-li naučené /, je neohrabaný a těžkopádný 1
2. Pohybově je méně zdatný někdy si počíná neobratně /např. při cvičení/ 2
3. Je pohybově obratný, počíná si zručně 3

- 2 -

I. Společenské zařazení

1. A jak se jmenuje křestním jménem tvoje maminka? (nemá-li dítě maminku, tedy tatínek, nebo ten u koho dítě bydlí).
2. Jaké barvy má naše vlajka?
3. Které je největší město u nás - v naší republice?
4. Jak se jmenuje náš pan prezident?

Celkem bodů:II. Počet

1. Kolik kol má trojkolka?
2. Kolik prstů je na jedné ruce?
3. A kolik je jich na obou rukou?
4. Kolik dnů je v týdnu (od neděle do neděle)

Celkem bodů:III. Čas

1. Který den přijde po neděli?
2. Který den přijde po sobotě?
3. V které roční době jsou vánoce? (neví-li dítě, co jsou čtyři roční období, vyjmenujeme mu je v tomto pořadí: podzim, zima, jaro, léto).
4. Kolik je hodin v poledne?

Celkem bodů:IV. Hry a sport

1. Co potřebujeme, když chceme šít na panenku? (stačí, když dítě vyjmenuje: jehlu a nit).
2. Co si vezmou děti na nohy, když chtějí hrát na ledě hokej?
3. Jak se jmenuje při kopané ten, kdo hlídá, aby nedostali gól?
4. Jak se jmenuje to, co vystřelujeme lukem?

Celkem bodů:

Individuelní plán pro dítě:

datum narození: _____

mateřská škola: _____ školní rok: _____

Závěry pro I.oblast: Dítě a jeho tělo - modrý kamínek

1. Působení na dítě v mateřské škole:

2. Doporučení rodičům:

Závěry pro II.oblast: Dítě a jeho psychika - žlutý kamínek

1. Působení na dítě v mateřské škole:

2. Doporučení rodičům:

Závěry pro III.oblast: Dítě a ten druhý - červený kamínek

1. Působení na dítě v mateřské škole:

2. Doporučení rodičům:

Závěry pro IV.oblast: Dítě a společnost - bílý kamínek

1. Působení na dítě v mateřské škole:

2. Doporučení rodičům:

Závěry pro V.oblast: Dítě a svět - zelený kamínek

1. Působení na dítě v mateřské škole:

2. Doporučení rodičům:

Záznam o pozorování dítěte – očekávané kompetence Rámcového programu předškolního vzdělávání

jméno dítěte:

datum narození:

mateřská škola:

školní rok:

☐	- vyjadřuje svou představivost v tvořivých činnostech (konstruktivních, výtvarných, hudebních, pohybových či dramatických)
☐	- záměrně se soustředí, udrží pozornost, pojmenuje většinu toho, čím je obklopeno, přemýšlí, dovede vyjádřit o čem přemýšlí, vnímá, že je zajímavé dovidat se nové věci, využívá zkušenosti k učení
☐	- umí odhadovat podstatné znaky, vlastnosti předmětů, nacházet společné znaky, podobu, rozdíl, charakteristické rysy předmětů či jevů a vzájemně souvislosti mezi nimi
☐	- uvědomuje si svou samostatnost, zaujímá vlastní názory, dokáže se bez problémů odloučit na určitou dobu od svých blízkých, být aktivní i bez jejich podpory, odpovídá za sebe, za své jednání ve známých situacích
☐	- vyvine volní úsilí, dokončí činnost, má dostatek sebevědomí, sebedůvěry, umí se vyrovnat s případným neúspěchem, umí zorganizovat hru, poslouchá a plní smysluplné pokyny
☐	- umí vyjádřit souhlas i nesouhlas, umí říci ne v situacích, které to vyžadují, odmítne podílet se na zakázaných činnostech, umí odhadnout, na co stačí a co zvládne, postupně si uvědomuje své nedostatky - přizná chybu
☐	- má citlivý vztah k živým bytostem, uvědomuje si příjemné i nepříjemné citové prožitky (lásky, soucitění, radost, spokojenost), snaží se ovládat své afektivní chování (vztek, zlost, agresivitu)
☐	- umí zachytit své prožitky slovně, výtvarně, hudebně pohybovou, dramatickou improvizací, těší se z hezkých, příjemných zážitků, z přírodních, kulturních krás, ze setkání s uměním

3. Dítě a ten druhý - červený kámenek (vyznačte červenou barvou)

☐	- komunikuje vhodně s dospělým, respektuje ho
☐	- navazuje dětská přátelství, komunikuje bez zábran s druhým dítětem
☐	- umí odmítnout nepříjemnou komunikaci
☐	- uplatňuje své zájmy s ohledem na druhé, umí se dělit o hračku, pomůcku, pamlsky, umí se oprostit od nepříjemných projevů sobectví
☐	- chová se ohleduplně k mladšímu, postiženému, vnímá co si druhý přeje či potřebuje, vychází mu vstříc, umí se bránit projevům násilí jiného dítěte, ubližování, ponižování
☐	- chová se obezřetně při setkání s neznámými lidmi
☐	- umí požádat v případě potřeby o pomoc druhého pro sebe i pro jiné